

Weekblad *fiscaal recht*

Artikelen

Van drugspand tot belastingrente

Mr. T.H.A. Noë

Investeringsbeschermingsovereenkomsten en Pijler 2

Mr. A.M. Blaakman

Verslag

Verslag veertiende Fiscale Conferentie Tax Talents

B. Küçükali LL.M. & A.M.J. Pötgens MSc LL.M.

Parlementair

Aanpassingen box 3 en youngtimerregeling

Mr. drs. D.J.J. Altena

Promovendus aan het woord

Combining retirement savings and real estate ownership in the Netherlands

Dr. J.L. van den Heuvel-Warren MSc

Uitnodiging Uitreiking van de prof. mr. H.J. Hofstrapenning

Vrijdag 29 mei 2026
Den Haag

De prof. mr. H.J. Hofstrapenning kent een lange historie en wordt al sinds 1984 uitgereikt. De jury heeft besloten de prof. mr. H.J. Hofstrapenning in 2026 toe te kennen aan **prof. dr. Sybren Cossen**.

Symposium

Ter gelegenheid van deze feestelijke gebeurtenis wordt een symposium georganiseerd. Het evenement is kosteloos toegankelijk voor wie werkzaam is in de fiscaliteit.

Ontvangst vanaf 14.30 uur. Het symposium start om 15.00 uur en eindigt rond 17.30 uur. Tussen 17.30 uur en 18.30 uur is er tijdens de receptie gelegenheid om de winnaar te feliciteren en onder het genot van een hapje en drankje na te praten.

Locatie: Carlton Ambassador Hotel, Sophialaan 2, Den Haag.

Aanmelden

Deelname is kosteloos, maar er is een beperkt aantal plaatsen. Voor meer informatie over de uitreiking en aanmelden scan de QR-code of ga naar www.wolterskluwer.nl/hofstrapenning.

Jury

prof. mr. M.E. van Hilten
mr. dr. F.G.F. Peters
prof. mr. C. van Raad (voorzitter)
prof. mr. dr. L.G.M. Stevens
prof. mr. S. van Weeghel

Inhoud aflevering

ARTIKELN

Mr. T.H.A. Noë

103 Van drugspand tot belastingrente / p. 4

Het evenredigheidsbeginsel bestaat al jarenlang, maar wat maakt dat we het sinds enkele jaren hebben over het evenredigheidsbeginsel 'nieuwe stijl'? En hoe heeft dat zijn weg gevonden naar de fiscaliteit?

In deze bijdrage wordt de ontwikkeling van het evenredigheidsbeginsel 'nieuwe stijl' besproken, van de *Harderwijk-zaak* tot aan het arrest over het hoge tarief van de belastingrente. Daarnaast wordt stilgestaan bij het belang voor de fiscaliteit.

Mr. A.M. Blaakman

104 Investeringsbeschermingsovereenkomsten en Pijler 2 / p. 11

Een tot op heden in de Nederlandse literatuur weinig belicht onderwerp is of, en onder welke omstandigheden, investeringsbeschermingsovereenkomsten ingeroepen kunnen worden door investeerders om te ageren tegen bijheffingen onder Pijler 2-wetgeving. In deze bijdrage wordt een verkennende analyse verricht ten aanzien van deze onderzoeksvraag.

VERSLAG

B. Küçükali LL.M. & A.M.J. Pötgens MSc LL.M.

105 Verslag veertiende Fiscale Conferentie Tax Talents / p. 23

Verslag van de veertiende Fiscale Conferentie Tax Talents, georganiseerd door de Belastingdienst en de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), gehouden op 29 en 30 januari in de Ernst Sillem Hoeve te Den Dolder.

PARLEMENTAIR

Mr. drs. D.J.J. Altena

106 Aanpassingen box 3 en youngtimerregeling / p. 29

PROMOVENDUS AAN HET WOORD

Dr. J.L. van den Heuvel-Warren MSc

107 Combining retirement savings and real estate ownership in the Netherlands / p. 30

Op 1 april 2026 promoveert Jessica van den Heuvel-Warren aan de Tilburg University op het proefschrift *Combining retirement savings and real estate ownership in the Netherlands*.

RUBRIEKEN

108 Tijdschriftartikelen / p. 32

109 Boeken / p. 33

110 Agenda / p. 33

111 Afgestudeerden / p. 34

Van drugspand tot belastingrente

Het evenredigheidsbeginsel 'nieuwe stijl' in de fiscaliteit

WFR 2026/103

Het evenredigheidsbeginsel bestaat al jarenlang, maar wat maakt dat we het sinds enkele jaren hebben over het evenredigheidsbeginsel 'nieuwe stijl'? En hoe heeft dat zijn weg gevonden naar de fiscaliteit? In deze bijdrage wordt de ontwikkeling van het evenredigheidsbeginsel 'nieuwe stijl' besproken, van de *Harderwijk*-zaak tot aan het arrest over het hoge tarief van de belastingrente. Daarnaast wordt stilgestaan bij het belang voor de fiscaliteit.

1. Inleiding

Begin 2022 deed de ABRvS uitspraak in de zaak over de Harderwijkse woningsluiting (hierna: *Harderwijk*-zaak).² Deze zaak markeerde expliciet een nieuwe benadering van het evenredigheidsbeginsel. In zijn jaarverslag 2022 gaf de Raad van State deze ontwikkeling de naam evenredigheidsbeginsel 'nieuwe stijl' mee.³ De Hoge Raad – als hoogste fiscale bestuursrechter – heeft het EBNS ook omarmd, zoals recentelijk nog in zijn arrest over het hoge tarief van de belastingrente.⁴

Het evenredigheidsbeginsel bestaat al jarenlang, maar wat maakt dat we het sinds enkele jaren hebben over het evenredigheidsbeginsel 'nieuwe stijl' (hierna: EBNS)? En hoe heeft dat zijn weg gevonden naar de fiscaliteit?

In deze bijdrage bespreek ik de ontwikkeling van het EBNS, van de *Harderwijk*-zaak tot aan het arrest over het hoge tarief van de belastingrente. In hoofdstuk 2 zal eerst de koerswijziging in rechterlijke toetsing aan het evenredigheidsbeginsel, die door de *Harderwijk*-zaak expliciet werd gemarkeerd, worden besproken. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingezoomd op de gebieden waar het EBNS van belang kan zijn voor de fiscaliteit. In hoofdstuk 4 wordt de recente jurisprudentie van de fiscale bestuursrechter besproken, om in hoofdstuk 5 af te sluiten met een conclusie.

Het belang van het EBNS voor de fiscaliteit, en dan loop ik op de inhoud van deze bijdrage vooruit, lijkt met name te liggen in de (intensiteit van) rechterlijke toetsing van voor

bezwaar vatbare beschikkingen in de zin van art. 26 lid 1 onder b AWR. Voor de belastingheffing door lagere overheden heeft het EBNS ook belang voor belastingaanslagen. Handelingen die geen besluit⁵ zijn blijven daarom buiten de reikwijdte van deze bijdrage. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de bevoegdheid van de Inspecteur om informatie te verzoeken ex art. 47 AWR. In het verlengde daarvan wordt de informatiebeschikking ook niet besproken. Boetebesluiten blijven ook buiten de reikwijdte van deze bijdrage, omdat die door de (fiscale) bestuursrechter in volle omvang worden getoetst.⁶

2. Koerswijziging toetsing aan het evenredigheidsbeginsel

De *Harderwijk*-zaak markeerde een nieuwe benadering in de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel. Maar wat maakte dat de *Harderwijk*-zaak, waarin de vraag centraal stond of het evenredig is om een woning van een gezin met kinderen zes maanden te sluiten omdat de oudste zoon van het gezin in drugs handelt, als kentering wordt gezien?

Om deze vraag te beantwoorden zal ik in dit hoofdstuk eerst kort het evenredigheidsbeginsel zelf bespreken. Vervolgens zal ik ingaan op hoe de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel zich door de tijd heen ontwikkelde.

2.1 Toetsing aan het evenredigheidsbeginsel voor de *Harderwijk*-zaak

Het evenredigheidsbeginsel is een algemeen rechtsbeginsel, waaruit volgt dat de voor belanghebbende nadelige gevolgen van een voorgenomen besluit of wettelijke regeling niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot de met dat besluit of die regeling te dienen doelen.⁷

Aangezien de toepassing van het evenredigheidsbeginsel een belangenafweging van de uitvoerende en/of wetgevende macht vergt, is het bezien vanuit de klassieke leer van de *trias politica* niet aan de rechterlijke macht om aan dit beginsel te toetsen. Het was zelfs lange tijd zo dat de rechter überhaupt niet toetste aan algemene rechtsbeginselen. De rechtspraak hanteerde dit uitgangspunt zowel als het ging om toetsing van individuele besluiten van de uitvoerende macht, als ook om toetsing van regelgeving van de hand van de wetgevende macht.

Eind jaren 70 van de vorige eeuw heeft de Hoge Raad in de (fiscale) *Doorbraak*-arresten geoordeeld dat besluiten van

1 Tom Noë is werkzaam bij de Belastingdienst. Deze bijdrage is op persoonlijke titel geschreven.

2 ABRvS 2 februari 2022, 202002668/1/A3, ECLI:NL:RVS:2022:285.

3 Raad van State Jaarverslag 2022, onderdeel Bestuursrechter, Bevorderen rechtsontwikkeling (<https://www.raadvanstate.nl/jaarverslag2022/bestuursrechter/bevorderen-rechtsontwikkeling/>, geraadpleegd op 13 maart 2026).

4 HR 16 januari 2026, 24/04619, ECLI:NL:HR:2026:59.

5 In de zin van art. 1:3 lid 1 Awb.

6 Zie ook: art. 5:46 lid 2 en lid 3 Awb.

7 Zie ook: art. 3:4 lid 2 Awb.

bestuursorganen aan algemene rechtsbeginselen kunnen worden getoetst.⁸ In het (civiele) *Landbouwwliegers*-arrest heeft de Hoge Raad in dezelfde zin geoordeeld voor toetsing van wetgeving, niet zijnde wetten in formele zin.⁹ In de *Doorbraak*-arresten ging het om toetsing van het handelen van de uitvoerende macht aan het vertrouwensbeginsel. In het *Landbouwwliegers*-arrest betrof het toetsing van het handelen van de wetgevende macht aan het evenredigheidsbeginsel. De *Doorbraak*-arresten en het *Landbouwwliegers*-arrest maakten dat de rechter kan toetsen aan algemene rechtsbeginselen, waaronder het evenredigheidsbeginsel.

In 1949 heeft de Hoge Raad in het (civiele) arrest 'Doetinchemse woonruimtevoorziening' echter overwogen dat er (alleen) reden voor tussenkomst van de rechter kan zijn, indien het overheidshandelen als een daad van willekeur zou zijn aan te merken.¹⁰ Dit doet zich voor wanneer het overheidsorgaan bij afweging van de in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet tot de betreffende uitkomst heeft kunnen komen, en dus afweging van belangen geacht moet worden niet te hebben plaats gehad. Dit criterium kwam bekend te staan als het 'willekeursverbod' of de 'willekeursoets'.¹¹ Hierna zal ik de term 'willekeursoets' gebruiken.

Onder vigeur van de Awb, heeft de ABRvS in de (bestuursrechtelijke) zaak 'Maxis Praxis' geoordeeld dat bij de toepassing van het evenredigheidsbeginsel onder art. 3:4 lid 2 Awb de willekeursoets wordt gehanteerd.¹² De inwerkingtreding van de Awb leidde er niet toe dat de bestuursrechter niet langer een zeer terughoudende houding aanneemt als er getoetst wordt aan het evenredigheidsbeginsel.

Door de tijd heen was het theoretisch gezien dus mogelijk geworden voor de bestuursrechter om aan het evenredigheidsbeginsel te toetsen. Echter doordat de willekeursoets moest worden gehanteerd bij die toetsing, bleef daadwerkelijk rechterlijk ingrijpen voorbehouden aan excessen.

In fiscalibus spitste de toetsing aan algemene rechtsbeginselen zich met name toe op toetsing aan het vertrouwens- en gelijkheidsbeginsel.¹³ Hoe de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel in fiscalibus zich ontwikkelde wordt in hoofdstuk 3 nader besproken.

2.2 De Harderwijk-zaak

In de *Harderwijk*-zaak werd de willekeursoets expliciet verlaten. Daarnaast schetste de ABRvS de contouren van hoe de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel voortaan moet plaatsvinden:

"De toetsing aan het evenredigheidsbeginsel is afhankelijk van een veelheid aan factoren en verschilt daarom van geval tot geval. Geschiktheid, noodzakelijkheid en evenwichtigheid spelen daarbij een rol, maar de toetsing daaraan zal niet in alle gevallen op dezelfde wijze (kunnen) plaatsvinden. Zo maakt het verschil of het gaat om een algemeen verbindend voorschrift, een ander besluit van algemene strekking of een beschikking en ook of het gaat om een belastend besluit, een begunstigend besluit of een besluit met een hybride karakter. De intensiteit van de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel wordt bepaald door onder meer de aard en de mate van de beleidsruimte van het bestuursorgaan, de aard en het gewicht van de met het besluit te dienen doelen en de aard van de betrokken belangen en de mate waarin deze door het besluit worden geraakt. Naarmate die belangen zwaarder wegen, de nadelige gevolgen van het besluit ernstiger zijn of het besluit een grotere inbreuk maakt op fundamentele rechten, zal de toetsing intensiever zijn."¹⁴

Het verdient opmerking dat in de *Harderwijk*-zaak de willekeursoets expliciet is verlaten, al leek in voorafgaande jaren de toets al minder te worden toegepast.¹⁵ Daarnaast is van belang dat de uitspraak in de *Harderwijk*-zaak werd gedaan door een zogenoemde grote kamer. De grote kamer wordt ingezet als instrument ter bevordering van de rechtseenheid binnen het bestuursrecht.¹⁶ Bij de *Harderwijk*-zaak maakten rechters van de ABRvS, het CBb en de CRvB deel uit van de grote kamer. Vanuit de belastingkamer van de Hoge Raad was er geen vertegenwoordiging.

3. Fiscaliteit en ontwikkelingen na de Harderwijk-zaak

In de *Harderwijk*-zaak bestreed belanghebbende een besluit dat berust op een discretionaire bevoegdheid van het bestuursorgaan. De ABRvS onderscheidt in de *Harderwijk*-zaak, in navolging van de staatsraden A-G's, ook nog twee andere situaties. Ten eerste de situatie waarin het bestreden besluit berust op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in een algemeen verbindend voorschrift (avv),¹⁷ niet zijnde een wet in formele zin. Ten tweede de situatie waarin het bestreden besluit berust op een

8 HR 12 april 1978, 18 452, ECLI:NL:HR:1978:AX3264, BNB 1978/135; HR 12 april 1978, 18 464, ECLI:NL:HR:1978:AC2432, BNB 1978/136 en HR 12 april 1978, 18 495, ECLI:NL:HR:1978:AM4447, BNB 1978/137.

9 HR 16 mei 1986, 12 818, ECLI:NL:HR:1986:AC9354.

10 HR 25 februari 1949, ECLI:NL:HR:1949:AG1963, NJ 1949, 558.

11 Zie: Conclusie staatsraden A-G R.J.G.M. Widdershoven en P.J. Wattel 7 juli 2021, 202006932/3/A3, 202002668/2/A3 en 202000475/2/A3, ECLI:NL:RVS:2021:1468.

12 ABRvS 9 mei 1996, H01.95.0337, ECLI:NL:RVS:1996:ZF2153.

13 Zie: R.H. Happé, *Drie beginselen van fiscale rechtsbescherming* (FM 77), Deventer: Kluwer 1996.

14 T.a.p., r.o. 7.10.

15 Zie bijv.: ABRvS 4 maart 2015, 201400944/1/A1, ECLI:NL:RVS:2015:622 (alcoholslot) en ABRvS 12 februari 2020, 201802281/3/R2, ECLI:NL:RVS:2020:452.

16 Zie Jaaroverzicht Commissie rechtseenheid bestuursrecht 2025 (te raadplegen via www.rechtspraak.nl).

17 Een avv is een naar buiten werkend en voor de daarbij betrokken bindende (algemene) regel, uitgaande van het openbaar gezag, dat zijn bevoegdheid daartoe aan de wet ontleent.

gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in een wet in formele zin. Hierna verwijs ik naar een avv, niet zijnde een wet in formele zin, met de term ‘lagere regelgeving’.

3.1 Belang voor de fiscaliteit

Bij rijksbelastingen gaat het in het fiscale bestuursrecht vrijwel altijd om de situatie waarin het bestreden besluit berust op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in een wet in formele zin. Evenwel komt het ook voor dat een bestreden besluit mede op lagere regelgeving berust. De achtergrond ligt in art. 104 Gw. De eerste volzin van dit artikel luidt: “Belastingen van het Rijk worden geheven uit kracht van een wet.”

Op grond van art. 104 Gw worden rijksbelastingen geheven uit kracht van een wet. Volgens de parlementaire geschiedenis bij dit artikel betekent “uit kracht van een wet”, dat de belastinggrondslag, het belastbare feit, de kring van belastingplichtigen en basis van het tarief moeten worden geregeld in een wet in formele zin.¹⁸ Delegatie ten aanzien van rijksbelastingen is niet uitgesloten, maar dient terughoudend te gebeuren. Een praktijkvoorbeeld van dergelijke delegatie treffen we aan in art. 38 lid 1 AWR. Dat artikel regelt de bevoegdheid om bij AMvB nadere regels te stellen ter voorkoming van dubbele belasting. Dit is vervolgens gebeurd in het Besluit voorkoming dubbele belasting 2001.¹⁹

Bij belastingen van lagere overheden zien we dat een wet in formele zin regelt welke belastingen een lagere overheid mag heffen. Vervolgens regelt de lagere overheid bij lagere regelgeving welke belastingen daadwerkelijk worden geheven en de daarbij geldende voorwaarden. Zie bijvoorbeeld hoofdstuk XV Gemeentewet. Hierin is onder andere bepaald dat de gemeenteraad een belastingverordening kan vaststellen,²⁰ en dat in een belastingverordening wordt vastgelegd wie belastingplichtige is, wat de heffingsmaatstaf is en wat het tarief is.²¹

3.2 Ontwikkelingen na de Harderwijk-zaak bij de niet-fiscale bestuursrechter

Na de *Harderwijk*-zaak hing de vraag in de lucht hoe het EBNS doorwerkt naar de situaties waarin het bestreden besluit berust op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in lagere regelgeving en waarin die haar grondslag vindt in een wet in formele zin.

3.2.1 Besluit berust op gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in lagere regelgeving

Iets meer dan twee maanden na de *Harderwijk*-zaak deed de ABRvS uitspraak in een zaak waarin het bestreden besluit berust op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in lagere regelgeving.²² De casus betrof een belanghebbende die een arbeidsovereenkomst voor 9,21 uur (0,25 fte) per week had, maar feitelijk twee dagen per week werkte. Zij had voor de duur van de opvang van haar kinderen kinderopvangtoeslag aangevraagd. Op basis van het Besluit kinderopvangtoeslag,²³ een AMvB, werd de kinderopvangtoeslag berekend op basis van de gecontracteerde arbeidsduur met een opslag van 40%. Het verschil tussen het bedrag aan kinderopvangtoeslag op basis van de aanvraag van belanghebbende en het bedrag op basis van het Besluit kinderopvangtoeslag werd teruggevorderd. Belanghebbende ging hiertegen in beroep. De staatsraad A-G gaat in zijn conclusie, waarnaar de ABRvS verwijst om het beroep van belanghebbende ongegrond te verklaren, in op de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel.²⁴

In onderdeel 9 van de conclusie staat de toetsing van het Besluit kinderopvangtoeslag aan het evenredigheidsbeginsel, via de route van de exceptieve toetsing,²⁵ centraal. De staatsraad A-G verwijst ten aanzien van de exceptieve toetsing naar een uitspraak van de CRvB uit 2019.²⁶ In deze uitspraak oordeelt de CRvB als volgt:

“7.5.2. Bij de toetsing van de wijze waarop aan de beslissingsruimte [TN: van het orgaan dat de lagere regelgeving (avv) heeft vastgesteld] inhoud is gegeven kunnen het beginsel van zorgvuldige besluitvorming (artikel 3:2 van de Awb) en het ongeschreven beginsel van een deugdelijke motivering een rol spelen. Anders dan de conclusie (zie 8.5 van de conclusie) is de Raad van oordeel, dat enkele strijd met de hiervoor genoemde formele beginselen niet kan leiden tot het onverbindend verklaren van een algemeen verbindend voorschrift. Dat laat onverlet dat, indien als gevolg van een gebrekkige motivering of onzorgvuldige voorbereiding door de rechter niet kan worden beoordeeld of er strijd is met hogere regelgeving, de algemene rechtsbeginselen of de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, dit ertoe kan leiden dat de bestuursrechter een algemeen verbindend voorschrift buiten toepassing laat en een daarop berustend uitvoeringsbesluit om die reden

18 Zie *Kamerstukken II* 1978/79, 15575, nrs. 1-5, p. 4-5 en *Kamerstukken II* 1979/80, 15575, nr. 10.

19 Besluit van 21 december 2000, houdende vaststelling van het Besluit voorkoming dubbele belasting 2001 (*Stb.* 2000, 642), laatstelijk gewijzigd bij Besluit van 19 december 2025 tot wijziging van enige uitvoeringsbesluiten op het gebied van belastingen en enige andere besluiten (Eindejaarsbesluit 2025) (*Stb.* 2025, 451).

20 Art. 216 Gemeentewet.

21 Art. 217 Gemeentewet.

22 ABRvS 26 april 2022, 202006547/1/A2, ECLI:NL:RVS:2022:1225.

23 Besluit van 18 oktober 2004, houdende regels over de tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang (*Stb.* 2004, 554), laatst gewijzigd bij besluit van 9 september 2025 (*Stb.* 2025, 233).

24 Conclusie staatsraad A-G P.J. Wattel 16 februari 2022, 202006547/2/A2, ECLI:NL:RVS:2022:516.

25 Exceptieve toetsing betekent dat de bestuursrechter, in het kader van een beroep tegen een appellabel besluit de rechtmatigheid toetst van het avv waarin het appellabel besluit zijn grondslag vindt.

26 CRvB 1 juli 2019, 16/3727 PW, ECLI:NL:CRVB:2019:2016.

vernietigt. Als het vaststellende orgaan bij het voorbe-reiden en nemen van een algemeen verbindend voor-schrift de negatieve gevolgen daarvan voor een bepaal-de groep uitdrukkelijk heeft betrokken en de afweging deugdelijk heeft gemotiveerd, voldoet deze keuze aan het zorgvuldigheids- en het motiveringsbeginsel en be-perkt de toetsing door de bestuursrechter zich tot de vraag of de regeling in strijd is met het beginsel van een niet-onevenredige belangenafweging.”

Bij toetsing van een besluit dat berust op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in lagere regelge-ving, kan dus niet alleen het besluit zelf rechtstreeks ge-toetst worden, maar ook de lagere regelgeving (via de rou-te van de exceptieve toetsing).^{27, 28} Daarnaast komt mijns inziens uit de aangehaalde passage uit de uitspraak van de CRvB naar voren dat de kwaliteit van de onderbouwing bij de vaststelling van de lagere regelgeving van invloed is op de mate waarin de rechter genegen is de lagere regelge-ving buiten toepassing te laten (en het daarop gebaseerde besluit vervolgens te vernietigen).

3.2.2 Besluit berust op gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in een wet in formele zin

Op grond van art. 120 Gw is het de rechter niet toegestaan om wetten in formele zin aan de Grondwet te toetsen. In het verlengde hiervan heeft de Hoge Raad in 1989 in het *Harmonisatiewet*-arrest geoordeeld dat toetsing aan algemene rechtsbeginselen ook niet is toegestaan.²⁹ In de conclusie bij de *Harderwijk*-zaak, braken de staatsraden A-G nog een lans om de leer uit het *Harmonisatiewet*-arrest los te laten, en rechterlijke toetsing van wetten in formele zin aan nationa-le algemene rechtsbeginselen mogelijk te maken.³⁰

Op 1 maart 2023 deed de ABRvS uitspraak waarin zij vast-hield aan de leer uit het *Harmonisatiewet*-arrest.³¹ Overi-gens oordeelde de ABRvS, onder verwijzing naar jurispru-dentie van de civiele kamer van de Hoge Raad,³² dat indien sprake is van bijzondere omstandigheden die niet of niet ten volle zijn verdisconteerd in de afweging van de wetge-ver, aanleiding kan bestaan om tot een andere uitkomst te komen dan waartoe toepassing van de wettelijke bepaling leidt. In deze zeer bijzondere situatie van niet of niet ten volle verdisconteerde bijzondere omstandigheden bestaat

dus wel de mogelijkheid voor een rechter om van een wet in formele zin af te wijken.

De uitspraak van de ABRvS werd gedaan door een grote kamer samengesteld uit rechters van alle (vier) hoogste Nederlandse bestuursrechtelijke rechtscollages. Doordat ook een vicepresident van de Hoge Raad (belastingkamer) deel uitmaakte van de grote kamer is duidelijk dat de uit-spraak van de ABRvS ook geldt voor de fiscaliteit.³³

4. EBNS bij de fiscale bestuursrechter

In hoofdstuk 3 is aan de orde geweest waarom bij rechter-lijk toetsing in het kader van de heffing van rijksbelastin-gen het doorgaans gaat om een bestreden besluit dat ber-ust op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in een wet in formele zin.

Zoals besproken in paragraaf 3.2.2, bleek uit de uitspraak van de ABRvS van 1 maart 2023, dat de leer uit het *Harmoni-satiewet*-arrest overeind bleef. De rechterlijke toetsing van een bestreden besluit dat berust op een gebonden be-voegdheid die haar grondslag vindt in een wet in formele zin ging geen nieuwe richting op.³⁴ Indien dit wel het ge-val was geweest, zou dit de weg hebben geopend naar een intensievere rechterlijke toetsing op het gebied van de rijksbelastingen.

Op het gebied van de rijksbelastingen gaat het niet enkel om besluiten die berusten op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in een wet in formele zin. Er be-staan ook situaties waarin het bestreden besluit berust op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag (mede) vindt in lagere regelgeving. Bij belastingheffing door loka-le overheden is die figuur mainstream.

De recente EBNS-jurisprudentie van de fiscale bestuurs-rechter ziet dan ook op situaties waarin het bestreden be-sluit berust op een gebonden bevoegdheid die haar grond-slag (mede) vindt in lagere regelgeving. Hierna bespreek ik een viertal uitspraken, waaronder het arrest over het hoge tarief van de belastingrente.

4.1 Precariobelasting gemeente Epe

De gemeente Epe hanteerde een precariobelasting voor standplaatsen afhankelijk van het aantal vergunde dagde-len. De precariobelasting was gemaximeerd op een per-centage van 300 van het tarief voor één dagdeel. De ach-tergrond van de maximering was het bieden van een tegemoetkoming aan ondernemers die afhankelijk zijn van het seizoen en het weer, en dus niet alle vergunde dagdelen kunnen gebruiken.

27 Zie: Conclusie staatsraad A-G P.J. Wattel 16 februari 2022, 202006547/2/A2, ECLI:NL:RVS:2022:516, onderdeel 10.

28 Vgl. CBB 26 maart 2024, 22/201 en 22/1594, ECLI:NL:CBB:2024:190. Deze uitspraak werd door een zoge-noemde grote kamer gedaan, echter zonder vertegenwoordi-ging vanuit de Hoge Raad (belastingkamer).

29 HR 14 april 1989, 13 822, ECLI:NL:HR:1989:AD5725.

30 Conclusie staatsraden A-G R.J.G.M. Widdershoven en P.J. Wattel 7 juli 2021, 202006932/3/A3, 202002668/2/A3 en 202000475/2/A3, ECLI:NL:RVS:2021:1468, onderdeel 9.6.

31 ABRvS 1 maart 2023, 202006816/1/A2, ECLI:NL:RVS:2023:772.

32 HR 19 december 2014, 13/04451, ECLI:NL:HR:2014:3679 (*Bo-sentan*) en HR 18 mei 2018, 16/06017, ECLI:NL:HR:2018:729 (*Binnenvaartschip*).

33 Zie ook: HR 9 juni 2023, 21/03144, ECLI:NL:HR:2023:815, r.o. 3.3.3 en 3.3.4.

34 Vgl. V.L. Meijerman, ‘Evenredigheid en formeel-wettelijk belas-tingrecht, hit of hype?’, *WFR* 2025/1.

Met de wijziging van de precariobelastingverordening per 2016 werd de maximering, omwille van vereenvoudiging, losgelaten. Dit resulteerde voor de belanghebbende in een meer dan verdrievoudiging van de jaarlijks verschuldigde precariobelasting.

In de gemeenteraad is de afschaffing van de maximering niet ter sprake gekomen bij de behandeling van de vereenvoudiging van de precariobelasting. Ook het opgestelde onderzoeksrapport over de vereenvoudiging repte niet expliciet over de afschaffing van de maximering. Gerechtshof 's-Hertogenbosch oordeelde:

“Vanwege het ontbreken van elke motivering van de afschaffing van het maximumtarief en de onzorgvuldige voorbereiding en vaststelling van de Verordening precarioheffing 2016 kan het hof daarom niet beoordelen of er strijd is met algemene rechtsbeginselen of algemene beginselen van behoorlijk bestuur ten aanzien van belanghebbende. Het hof zal deze verordening daarom voor dit geval buiten toepassing laten.”³⁵

Daarop werd de aanslag precariobelasting vernietigd. De Hoge Raad liet het oordeel van het gerechtshof in stand onder verwijzing naar art. 81 Wet RO.³⁶

4.2 Forensenbelasting gemeente Gulpen-Wittem

De gemeente Gulpen-Wittem hanteerde in 2019 een forensenbelasting van 0,23% van de WOZ-waarde van de (tweede) woning van belanghebbende. In 2020 steeg het tarief naar 0,56% van de WOZ-waarde.

De belanghebbende klaagt bij de Hoge Raad onder andere dat het gerechtshof zijn beroep op het evenredigheidsbeginsel had verworpen. De Hoge Raad stelt bij de beoordeling van de klacht het volgende voorop:

“4.4.1 Indien de rechtmatigheid van een voorschrift in een gemeentelijke belastingverordening dat leidt tot een lastenverzwaring, met een beroep op het evenredigheidsbeginsel als algemeen rechtsbeginsel wordt bestreden, dient de rechter in de eerste plaats te onderzoeken of de door de belanghebbende aangevoerde gerechtvaardigde belangen van de belastingplichtigen die daardoor worden geraakt, zijn meegewogen. Komt de rechter tot de slotsom dat die belangen niet zijn meegewogen, dan dient hij op grond daarvan ervan uit te gaan dat sprake is geweest van een onzorgvuldige voorbereiding en een gebrekkige motivering van het desbetreffende voorschrift in de verordening. Indien de belastingrechter als gevolg van een dergelijke onzorgvuldige voorbereiding of gebrekkige motivering niet kan beoordelen of het voorschrift in strijd is met het

evenredigheidsbeginsel, kan dit ertoe leiden dat die rechter het voorschrift buiten toepassing laat en een daarop berustend besluit om die reden vernietigt.

4.4.2 Het ligt niet op de weg van de rechter om de betrokken belangen alsnog af te wegen indien de gemeentelijke wetgever dit heeft nagelaten. Indien als gevolg van een onzorgvuldige voorbereiding of gebrekkige motivering niet valt te beoordelen of een voorschrift dat tot een lastenverzwaring leidt in overeenstemming is met het evenredigheidsbeginsel, brengt dit als regel mee dat de rechter dit voorschrift buiten toepassing dient te laten. Dat is slechts anders indien de negatieve gevolgen van dat voorschrift zo beperkt zijn, dat zonder meer kan worden aangenomen dat die gevolgen niet onevenredig zijn in verhouding tot de met die lastenverzwaring te dienen doelen.”³⁷

Vervolgens komt de Hoge Raad, op basis van de in cassatie niet bestreden feitenvaststelling door het gerechtshof, tot de conclusie dat de negatieve gevolgen van de verhoging van het forensenbelastingtarief voor eigenaren van tweede woningen niet zijn afgewogen tegen het belang van de gemeente om de tariefsverhoging door te voeren. De Hoge Raad oordeelt dat daarom moet worden aangenomen dat sprake is geweest van een onzorgvuldige voorbereiding en een gebrekkige motivering, en daarom het forensenbelastingtarief van voor de verhoging moet worden gehanteerd.

4.3 Onroerendzaakbelasting (OZB) gemeente Vlaardingen

Deze zaak betrof een situatie waarin de gemeente Vlaardingen van het ene op het andere jaar besloot tot een lastenverzwaring die bestond uit een verdubbeling van het OZB-tarief voor eigenaren van niet-woningen, en het op nihil stellen van het OZB-tarief voor gebruikers van niet-woningen. De reden voor deze lastenverschuiving zou zijn gelegen in (i) het tegengaan van leegstand en (ii) het creëren van een stabiele inkomstenbron, omdat bij leegstand geen OZB van gebruikers kan worden geheven. Ten aanzien van (i) oordeelt het gerechtshof dat het een niet onderbouwde aanname is dat de lastenverschuiving leegstand zou tegengaan. Ten aanzien van (ii) blijkt niet dat rekenschap is gegeven van de gevolgen voor de eigenaren van niet-woningen.

De Hoge Raad oordeelt, in navolging van het gerechtshof,³⁸ dat er sprake is van een onzorgvuldige voorbereiding en gebrekkige motivering.³⁹ Er moet volgens de Hoge Raad worden teruggevallen op het OZB-tarief van voor de verdubbeling. De Hoge Raad verwijst in zijn overwegingen een-op-een naar zijn overwegingen in het hiervoor besproken arrest over de forensenbelasting in de gemeente Gulpen-Wittem.

35 Hof 's-Hertogenbosch 23 maart 2022, 21/00246 t/m 21/00248, ECLI:NL:GHSHE:2022:936, r.o. 4.8.

36 HR 11 november 2022, 22/01498, ECLI:NL:HR:2022:1644.

37 HR 13 september 2024, 23/00801, ECLI:NL:HR:2024:1178.

38 Hof Den Haag 31 januari 2024, BK-22/909 t/m BK-22/913, ECLI:NL:GHDHA:2024:114.

39 HR 26 september 2025, 24/00864, ECLI:NL:HR:2025:1385.

4.4 Belastingrente

Met ingang van 1 oktober 2020 werd het percentage van de belastingrente niet langer in de AWR geregeld, maar in het Besluit belasting- en invorderingsrente (hierna: Bbi). Met deze verhuizing van het belastingrentepercentage van de AWR (een wet in formele zin) naar het Bbi (lagere regelgeving) zette men, gelet op de jurisprudentie besproken in paragraaf 3.2 van deze bijdrage, de deur open voor een verdergaande rechterlijke toetsing.

Bij de inwerkingtreding van het Bbi op 1 oktober 2020 waren de belastingrentepercentages voor de vennootschapsbelasting en de overige belastingen nog gelijk, namelijk 4. Vanaf 1 januari 2022 werd het percentage voor de vennootschapsbelasting verhoogd tot 8 en gingen de percentages uit elkaar lopen.

Een belastingplichtige voor de vennootschapsbelasting die werd geconfronteerd met het hogere belastingrentepercentage ging daartegen in bezwaar. In het arrest van de Hoge Raad dat daar uiteindelijk op volgde ging het om de vraag of het Bbi is vastgesteld in strijd met algemene rechtsbeginselen, meer in het bijzonder het evenredigheidsbeginsel.⁴⁰

In zijn arrest bevestigt de Hoge Raad allereerst dat de rechter in eerste aanleg (er was sprake van sprongcassatie) terecht had geoordeeld dat het Bbi mag worden getoetst aan algemene rechtsbeginselen, zoals het evenredigheidsbeginsel. Zoals hiervoor opgemerkt, is het Bbi lagere regelgeving.

De A-G had in zijn conclusie nog gesuggereerd dat met de vaststelling van het Bbi wellicht buiten de gedelegeerde bevoegdheid was getreden.⁴¹ De Hoge Raad ging hier niet in mee.

In lijn met zijn hiervoor besproken arresten over de gemeentelijke belastingen oordeelt de Hoge Raad of er sprake is van zorgvuldige besluitvorming en deugdelijke motivering bij de totstandkoming van de verhoging van het belastingrentepercentage voor de vennootschapsbelasting. Aangezien de belangen van de vennootschapsbelastingplichtigen kenbaar zijn meegewogen, is er volgens de Hoge Raad sprake van zorgvuldige voorbereiding en voldoende motivering.

Bij de toetsing van (het hogere tarief van de belastingrente in) het Bbi aan het evenredigheidsbeginsel verwijst de Hoge Raad volop naar de jurisprudentie van de niet-fiscale bestuursrechtshouders. Hierbij wijst de Hoge Raad erop dat nadelige gevolgen van een lastenverzwaring voor de belanghebbenden niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot de

doelen die met de desbetreffende regel worden gediend. Bij die beoordeling kan de rechter de geschiktheid, de noodzaak en de evenwichtigheid van de regel beoordelen.

De lastenverzwaring in de vorm van het hogere belastingrentepercentage voor vennootschapsbelastingplichtigen had budgettaire motieven. Indien deze lastenverzwaring als gevolg van een ongefundeerd selectief karakter bij één groep belastingplichtigen wordt neergelegd kan die groep onevenredig worden getroffen, aldus de Hoge Raad.

De Hoge Raad constateert dat er bij de totstandkoming van de hogere belastingrentepercentage voor vennootschapsbelastingplichtigen politiek-bestuurlijke afwegingen zijn gemaakt. Dit noopt tot een terughoudendheid bij de beoordeling of de besluitgever (van het Bbi) zonder goede gronden het hogere percentage alleen hanteert bij vennootschapsbelastingplichtigen.

In het middel was het argument aangevoerd dat is aangesloten bij de gedachte achter de wettelijke rente die geldt in het handelsverkeer, voor handelsvorderingen. Volgens de Hoge Raad gaat deze argumentatie mank, omdat een nog niet geformaliseerde materiële belastingschuld niet is aan te merken als een handelsvordering. Daarnaast gaan de argumenten waar de (hogere) wettelijke rente voor handelsvorderingen op is gebaseerd niet op om een hogere belastingrente voor vennootschapsbelastingplichtigen op te baseren. Ook het argument dat belastingplichtigen de belastingrente zoveel mogelijk kunnen voorkomen wordt afgeschoten door de Hoge Raad. Ondanks dat er een motivering was gegeven voor het hogere belastingrentepercentage voor vennootschapsbelastingplichtigen, was die motivering niet dragend. De Hoge Raad komt tot de conclusie dat het (lagere) belastingrentepercentage van 4 ook voor vennootschapsbelastingplichtigen moet gelden.

4.5 Tussenstand

De in paragraaf 4.1 tot en met 4.4 besproken uitspraken hebben gemeen dat er sprake is van een lastenverzwaring ten opzichte van een eerdere situatie.

In de uitspraken over de gemeentelijke heffingen betrof het een lastenverzwaring die een specifieke (groep van) belastingplichtige(n) trof. Vervolgens is het belang van die belastingplichtige(n) niet meegewogen of onvoldoende onderkend in de besluitvorming tot de lastenverzwaring. Daarmee werd de lastenverzwaring in rechte kwetsbaar. De vraag die niet aan de orde komt, is wanneer die belangen wel waren onderkend en meegewogen, of de lastenverzwaring niet alsnog op basis van de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel zal sneuvelen. Dit zal afhankelijk zijn van de omstandigheden van het geval, met name (de houdbaarheid van) de onderbouwing die is gegeven bij de lastenverzwaring.

⁴⁰ HR 16 januari 2026, 24/04619, ECLI:NL:HR:2026:59.

⁴¹ Conclusie A-G R.J. Koopman 26 september 2025, 24/04619, ECLI:NL:PHR:2025:1044, onderdeel 10.13.

In de zaak over het hoge tarief van de belastingrente waren de belangen van de specifieke groep belastingplichtigen (vennootschapsbelastingplichtigen) wel onderkend en meegewogen. Echter, de lastenverzwaring trof de specifieke groep vennootschapsbelastingplichtigen, terwijl een vergelijkbare groep (belastingplichtigen voor andere belastingen) niet werd getroffen. Bij de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel werd beoordeeld of de onderbouwing het onderscheid kan dragen.

Uiteindelijk geldt zowel voor de zaken over de gemeentelijke heffingen als in de zaak over het hoge tarief van de belastingrente dat de lastenverzwaring van tafel gaat.

5. Conclusie

In deze bijdrage heb ik de ontwikkeling van de toetsing aan het evenredigheidsbeginsel beschreven. Hierbij heb ik de uitspraak in de *Harderwijk*-zaak als hard startpunt voor de recente ontwikkeling genomen, omdat de ABRvS dit in haar jaarverslag het stempel 'evenredigheidsbeginsel nieuwe stijl' meegaf. Echter de *Harderwijk*-zaak kwam niet als donderslag bij heldere hemel, maar paste in een ontwikkeling die al gaande was.

Voor de fiscaliteit lijken de recente ontwikkelingen met name van belang voor gevallen waarin het bestreden besluit (mede) berust op een gebonden bevoegdheid die haar grondslag vindt in een algemeen verbindend voorschrift, niet zijnde een wet in formele zin (in deze bijdrage 'lagere regelgeving' genoemd). De rechter zit er dicht op dan ooit tevoren. Deugdelijke voorbereiding met bijbehorende behoorlijke belangenafweging en dragende motiveering door het orgaan dat de lagere regelgeving vaststelt is daarmee cruciaal. De jurisprudentie van de Hoge Raad ziet tot nu toe voornamelijk op belastingheffing van lagere overheden. Echter, ook voor de opstellers van lagere regelgeving op het gebied van de rijksbelastingen moet de kritischere blik van de rechter een punt van aandacht zijn. Dat de gevolgen van gebrekkige onderbouwing niet mals kunnen zijn blijkt wel uit de budgettaire derving bij de belastingrente: € 145 miljoen per jaar.⁴²

⁴² Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 13 februari 2026 'Gevolgen arrest Hoge Raad inzake onverbindendheid verhoogd percentage belastingrente vennootschapsbelasting', kenmerk: 2026-0000043732.

Investeringsbeschermingsovereenkomsten en Pijler 2

WFR 2026/104

Een tot op heden in de Nederlandse literatuur weinig belicht onderwerp is of, en onder welke omstandigheden, investeringsbeschermingsovereenkomsten ingeroepen kunnen worden door investeerders om te ageren tegen bijheffingen onder Pijler 2-wetgeving. In deze bijdrage wordt een verkennende analyse verricht ten aanzien van deze onderzoeksvraag.

1. Inleiding

Recentelijk is er veel aandacht geweest voor de juridische houdbaarheid van Pijler 2-bijheffingen.² Deze wereldwijde minimumbelasting, die sinds 31 december 2023 toepassing vindt in de Nederlandse wetgeving (de Wet minimumbelasting 2024 (hierna: WMB 2024)), kent als deadline voor de eerste (afdracht op) aangifte eind augustus 2026.³ Belastingplichtigen die tegen een eventuele betaling van minimumbelasting willen ageren, zullen uiterlijk zes weken na de afdracht op deze aangifte bezwaar moeten maken.⁴ Ik verwacht dan ook dat er in de komende maanden meer fiscale literatuur zal verschijnen over mogelijke bezwaargronden.⁵

Een mogelijkheid is een beroep op een investeringsbeschermingsovereenkomst (hierna: IBO). IBO's zijn verdragen tussen staten, die dienen ter bescherming van een investeerder uit de ene verdragsstaat (de 'thuisstaat' van de investeerder) ten aanzien van diens investering in de andere verdragsstaat ('investeringsstaat'). Een Pijler 2-bijheffing kan namelijk in theorie tot strijd leiden met de verplichtingen die een investeringsstaat heeft aangenomen met het sluiten van de IBO. In deze bijdrage wordt een verkennende analyse verricht van de mogelijke relevantie van IBO's die zijn aangegaan door Nederland voor investeerders die zich met een beroep op een dergelijke overeen-

komst wensen te verzetten tegen een bijheffing onder de WMB 2024 of een vergelijkbare buitenlandse wetgeving. Daarbij wordt eerst in paragraaf 2, in vogelvlucht en voor zover relevant voor deze bijdrage, de wereld van de IBO's beschreven. In paragraaf 3 wordt de methodiek van Pijler 2, wederom voor zover relevant voor deze bijdrage, beschreven. Deze paragrafen komen samen in paragraaf 4, waarin enkele scenario's beschreven worden en beoordeeld wordt of een eventueel beroep op een IBO kans van slaagen heeft. Paragraaf 5 bevat een afronding.

2. Investeringsbeschermingsovereenkomsten

2.1 Overzicht

In het navolgende wordt ingegaan op de IBO. Daarbij wordt eerst het concept beschreven, en vervolgens (kort) het belang van IBO's in Nederland en de Europese Unie. Vervolgens worden de verplichtingen c.q. de beschermingsnormen die uit een IBO kunnen volgen beschreven.

2.2 Essentie

Een IBO dient ter bescherming van een investeerder van de ene verdragsstaat (thuisstaat) die een investering doet in de andere verdragsstaat (investeringsstaat). Het doel is het bieden van een kader waarbinnen staten over en weer de behandeling van investeringen overeenkomen. Daarmee wordt voorkomen dat een investeringsstaat schade aanricht aan de investering, bijvoorbeeld door de investering minder gunstig te behandelen dan investeringen door ingezetene investeerders, of, in het meest verstrekkende geval, de volledige ont-eigening van de investeerders door nationalisering van de investering. Deze bescherming vormt een prikkel voor nieuwe investeringen.⁶ Indien een staat zijn verplichtingen uit een IBO schendt, kan deze tot herstel worden veroordeeld, bijvoorbeeld door vergoeding van de geleden schade.

Een dispuut uit hoofde van schending van een IBO kan doorgaans zowel door de thuisstaat zelf als door een investeerder van die staat worden opgestart. Zo'n dispuut dient dan doorgaans aanhangig gemaakt te worden bij een arbitragecommissie of -panel. Een ad-hoc-arbitragepanel wordt samengesteld wanneer een klacht aanhangig wordt

¹ Mr. A.M. (Stijn) Blaakman is werkzaam bij de afdeling Netherlands Knowledge Management van Deloitte Tax & Legal BV te Rotterdam.

² Om (slechts) enkele te noemen: 'Belgische prejudiciële vragen over geldigheid Pijler 2-richtlijn', V-N 2025/37.13; Law Professors Amicus Curiae Brief in the Court of Justice of the European Union Case reference: C-519/25 – American Free Enterprise Chamber of Commerce In the matter of: Review of the validity of Articles 12 to 14 of Directive (EU) 2022/2523; L. van Heijningen, 'Ongeschreven internationaal fiscaal gewoonterecht, de Nederlandse rechtsorde en de UTPR', *NLF-W* 2024/11.

³ Art. 14.3 lid 2 WMB 2024.

⁴ Art. 26 lid 2 AWR; M.M. Kors, 'De Wet minimumbelasting 2024 bezien vanuit het formele belastingrecht (deel 2)', *NLF-W* 2024/7, par. 3.4.

⁵ Die bezwaargronden zullen onder meer bestaan in de redenen die aangevoerd worden in de bronnen uit voetnoot 2. Te denken valt aan strijd met het internationale (gewoonte)recht, het EU-recht, maar ook bijvoorbeeld het draagkrachtsbeginsel en het recht op de bescherming van eigendom.

⁶ Zie bijvoorbeeld de preambule van de investeringsbeschermingsovereenkomst tussen Nederland en China: "Geleid door de wens de van oudsher bestaande vriendschapsbanden tussen hun landen te versterken en de economische betrekkingen tussen hen uit te breiden en te intensiveren, met name wat betreft investeringen door de investeerders van de ene Verdragsluitende Partij op het grondgebied van de andere Verdragsluitende Partij. In het besef dat overeenstemming over de aan dergelijke investeringen toe te kennen behandeling het kapitaalverkeer en de overdracht van technologie tussen, alsmede de economische ontwikkeling van de Verdragsluitende Partijen zal stimuleren, en dat een eerlijke en rechtvaardige behandeling van investeringen wenselijk is ..."

gemaakt. De VN-Commissie voor Internationaal Handelsrecht heeft bijvoorbeeld een standaardprocedure ter vaststelling van een arbitragecommissie.⁷ Een IBO kan ook eigen regels bevatten ten aanzien van deze procedure. Waar een klacht aanhangig wordt gemaakt, hangt uiteindelijk af van hetgeen in de IBO is overeengekomen. Doorgaans wordt een commissie opgericht in een staat die geen verdragspartij is, om daarmee de neutraliteit te borgen.

Anders dan bij de belastingverdragsmodellen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (hierna: OESO) of de Verenigde Naties bestaat er weinig stroomlijning ten aanzien van de inhoud van IBO's. Er is niet één centraal model, en derhalve is het landschap divers. Bepaalde staten hanteren wel een eigen model-IBO.⁸ Daarnaast is er geen centrale arbitragecommissie waaraan alle bestaande IBO's jurisdictie dienen te verlenen, die – bijvoorbeeld zoals het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: HvJ EU) in de EU – het laatste woord heeft over de correcte interpretatie van een IBO-bepaling. Dat maakt dat uitspraken van arbitragecommissies uiteen kunnen lopen. De ene commissie is niet gebonden aan een eerdere uitspraak van een andere commissie. Normaal gesproken kan echter aangenomen worden dat, indien de omstandigheden van een geval hetzelfde zijn, commissies gelijkelijk zullen oordelen.⁹ Praktisch gezien is het echter zo dat er verschillen bestaan in de concrete omstandigheden van een geval, wat maakt dat elke zaak op haar eigen merites beoordeeld moet worden.¹⁰

Doorgaans is het zo dat een IBO werking heeft ten aanzien van de directe en indirecte investeringen van een investeerder in de investeringsstaat.¹¹ Indien een Nederlandse investeerder bijvoorbeeld via een Luxemburgse vennootschap in een derde staat investeert, dan kan het zijn dat zowel de Nederlandse investeerder als de Luxemburgse vennootschap als investeerder gezien wordt in die derde staat. Dat betekent in theorie dat er een keuze bestaat welke IBO ingeroepen wordt, indien de investeringsstaat zowel met Nederland als met Luxemburg een IBO overeengekomen is.

Dat kan onder meer van belang zijn omdat er verschillen kunnen bestaan tussen de IBO's. In veel recentere IBO's geldt bijvoorbeeld dat belastingmaatregelen niet aangevochten kunnen worden, doordat er een zogeheten 'tax carve-out' is opgenomen. In de oudere IBO's is dit doorgaans niet het geval.¹² Soms bepalen dit soort 'tax carve-out'-clausules dat geen enkele belastingmaatregel kan worden aangevochten onder de arbitragebepaling van de IBO. In andere IBO's wordt enkel een beroep op bepaalde beschermingsnormen uit de IBO beperkt en kan een belastingmaatregel wel aan de andere normen getoetst worden. In de *Yukos*-uitspraak is beslist dat zelfs indien een 'tax carve-out'-clausule van toepassing is, dit niet een vrijbrief is om de normen van een IBO te kwader trouw met voeten te treden. Investeerders kunnen dus zelfs in geval van een 'tax carve-out'-clausule ageren tegen een belastingmaatregel die te kwader trouw is, bijvoorbeeld indien evident is dat deze niet bedoeld is als belastingheffing, maar in plaats daarvan als onteigening moet worden aangemerkt.¹³

Ten slotte is het nog goed om op te merken dat het leerstuk van 'compensatio lucri cum damno' een rol speelt bij de vaststelling van de schadevergoeding uit hoofde van een IBO. Zoals in paragraaf 3 wordt besproken, hanteert Pijler 2 een rangorde die regelt welke staat de bijheffing oplegt. Het leerstuk van compensatio lucri cum damno houdt in dat voor de bepaling van de schadevergoeding, de geleden schade die volgt uit onrechtmatig handelen, gecompenseerd moet worden met het eventuele voordeel dat ook volgt uit dat handelen. Indien de bijheffing niet onder het ene bijheffingsmechanisme kan worden geheven, dan bestaat de kans dat dit wel kan onder een ander mechanisme. Het feit dat met de bijheffing in een investeringsstaat de bijheffing in een andere staat wordt voorkomen, kan dus relevant zijn.¹⁴ Vastgesteld kan worden dat de schade uit hoofde van een schending van de IBO nihil bedraagt, doordat de bijheffing in de investeringsstaat ertoe leidt dat een andere staat niet overgaat tot bijheffen. Ageren tegen de bijheffing heeft dan waarschijnlijk weinig zin.

2.3 Context binnen Nederland en EU

Nederland heeft op dit moment met 65 landen een IBO.¹⁵ Dat waren er eerst meer. In reactie op jurisprudentie van het HvJ EU zijn de IBO's met andere lidstaten van de Europese Unie opgezegd. In het *Achmea*-arrest oordeelde het HvJ EU namelijk dat arbitragebedingen die volgen uit een

7 <https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/contractualtexts/arbitration>.

8 Zie bijvoorbeeld voor de Nederlandse: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/5832/download>.

9 J. Hepburn & S. Jogarajan, 'Denial of Justice: International Investment Agreements and the Implementation of the Global Minimum Tax', *Intertax* 2025, vol. 53, no. 5, p. 446; P.G. Córdoba, 'The Impact of Pillar Two Rules on International Investment Treaties: An Assessment of Tax Carve-Out Provisions', *Intertax* 2025, vol. 54, no. 5, p. 459.

10 Daarbij speelt ook dat veel uitkomsten van arbitragezaken niet gepubliceerd worden.

11 UNCTAD, *The Global Minimum Tax and Investment Treaties: Exploring Policy Options* (2023), p. 4; X. Li, 'An Analysis on Expropriation Risks of Top-Up Tax under Pillar Two', *Intertax* 2025, vol. 53, no. 5, p. 330; G. Czoboly & G. Erdős, 'QDMTT's Alignment With International Obligations With Potential Deviations', *Intertax* 2025, vol. 53, no. 4, p. 369.

12 https://unctad.org/system/files/official-document/diaepcbinf2023d7_en.pdf.

13 *Yukos v. Russia*, PCA, Final Award, 18 juli 2014. Zie voor een nadere bespreking van de zaak onder meer: P.G. Córdoba, t.a.p., p. 459-460.

14 J.V.G. Martins & T. C. F. Pires, 'Assessing Damages in Investment Treaty Arbitration in the Context of Pillar Two: The Interplay Between the Charging Provisions and the Principle of Compensatio Lucri Cum Damno', *Intertax* 2025, vol. 53, no. 4, p. 383-388.

15 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/buitenlandse-handel/investeringsbeschermingsovereenkomsten>.

IBO tussen verschillende lidstaten onverenigbaar kunnen zijn met het Unierecht.¹⁶ In de IBO werd aangegeven dat een arbitragepanel bij zijn oordeel rekening diende te houden met de toepasselijke wetgeving. Daarvan maakt ook het EU-recht deel uit, aangezien Slowakije, de investeringsstaat in het geding, een EU-lidstaat is. De andere verdragsstaat was Nederland. Omdat een arbitragepanel echter geen rechterlijke instantie is van een lidstaat¹⁷ en zodoende zich niet met prejudiciële vragen kan wenden tot het HvJ EU over de toepassing van het EU-recht, en de toetsing door zo'n tribunaal niet nog op juistheid door een rechterlijke instantie van een lidstaat getoetst kon worden,¹⁸ was volgens het HvJ EU de juiste toepassing van het EU-recht niet gewaarborgd. In die omstandigheden oordeelde het HvJ EU dat het EU-recht zich ertegen verzet dat geprocedeerd wordt bij een arbitragecommissie over de intra-EU-IBO.

Het *Achmea*-arrest roept talloze vraagstukken op met betrekking tot competentiekwesties en de doorwerking van deze jurisprudentie in de Nederlandse rechtsorde. Deze vraagstukken overstijgen het doel van deze bijdrage. Voor deze bijdrage volstaat het om te noemen dat Nederland geen partij meer is bij bilaterale IBO's met andere EU-lidstaten. Ook heeft Nederland recentelijk zijn lidmaatschap bij het (multilaterale) Energiehandvestverdrag¹⁹ (hierna: EHV) opgezegd, waarin ook arbitragebepalingen staan die kunnen dienen ter bescherming van investeringen. Dit EHV bevat een 'sunset clause' van 20 jaar, hetgeen betekent dat de bepalingen van het verdrag nog 20 jaar kunnen worden ingeroepen tegen de opzeggende staat.²⁰ Bij het EHV zijn of waren tot voor kort ook andere EU-lidstaten partij, waardoor procedures en rechtspraak over de genoemde vraagstukken nog steeds niet volledig ondenkbaar zijn.

Het is niet geheel duidelijk of het HvJ EU de '*Achmea*-doctrine' beperkt heeft tot IBO's tussen lidstaten of dat ook een IBO tussen een lidstaat en een derde staat onder deze doctrine valt. Terloops heeft het HvJ EU in de context van een oordeel over het EHV opgemerkt dat:

“het EHV de lidstaten weliswaar kan verplichten om in hun betrekkingen met investeerders uit derde landen die ook partij zijn bij dit verdrag, de daarin neergelegde arbitrageregeling in acht te nemen met betrekking tot investeringen die deze investeerders in die lidstaten hebben gedaan, maar dat de handhaving van de autonomie en het eigen karakter van het Unierecht eraan in

de weg staan dat het EHV de lidstaten onderling dezelfde verplichtingen oplegt”.²¹

Dit impliceert dat de *Achmea*-doctrine zich beperkt tot intra-EU-IBO's. Voor nu neem ik derhalve aan dat het HvJ EU niet vereist dat de uitkomst van een arbitrage inzake een IBO tussen Nederland en een derde land terzijde wordt geschoven. Of dat in ieder geval, ingeval de Nederlandse Staat als uitkomst van zo'n arbitrage veroordeeld zou zijn tot een schadevergoeding ten aanzien van de investering van een investeerder in een derde staat, dit niet op basis van de *Achmea*-doctrine verhinderd zou worden.²² Dat de Nederlandse Staat daarmee de minimumbelastingrichtlijn (Richtlijn 2022/2523) mogelijk niet juist heeft geïmplementeerd, doordat hij onder omstandigheden een geheven bijheffing dient terug te betalen, is wellicht een gebrek dat hersteld dient te worden, maar in een concrete casuspositie lijkt het verbod op omgekeerde rechtstreekse werking²³ zich ertegen te verzetten dat dit gebrek voor rekening komt van de investeerder. Het beginsel van loyale samenwerking vereist dan wellicht wel dat Nederland zijn IBO's herzielt om een eventuele strijd met het EU-recht op te heffen.²⁴

2.4 Beschermingsnormen

De vier in het kader van deze bijdrage meest in het oog springende beschermingsnormen zullen in deze paragraaf uitgediept worden, te weten: 1) eerlijke en rechtvaardige behandeling; 2) het verbod op onteigening; 3) het discriminatieverbod en de meestbegunstigingsclausule; en 4) de parapluclausule.

2.4.1 Eerlijke en rechtvaardige behandeling

Met een eerlijke en rechtvaardige behandeling ('fair and equitable treatment') wordt een open norm gehanteerd. Wat hieronder moet worden verstaan volgt doorgaans niet (evident) uit de tekst van een IBO zelf. De tekst van de IBO tussen Nederland en China (hierna: IBO NL-China) luidt bijvoorbeeld:

“Investerings van investeerders van elke Verdragsluitende Partij worden te allen tijde eerlijk en rechtvaardig behandeld op het grondgebied van de andere Verdragsluitende Partij. Investerings van investeerders van elk der Verdragsluitende Partijen genieten de voortdurende bescherming en zekerheid op het grondgebied van de andere Verdragsluitende Partij.”²⁵

16 HvJ EU 6 maart 2018, C-284/16, ECLI:EU:C:2018:158 (*Achmea*).

17 Tenzij daarin binnen de rechtsorde van een lidstaat is voorzien en het voorts ook daadwerkelijk gaat om een arbitragepanel uit die lidstaat. In het *Achmea*-arrest was het panel opgericht in Duitsland, en een Duits arbitragepanel is uiteraard geen onderdeel van de rechterlijke macht van Slowakije.

18 Vaker juist niet – de IBO verschuift de jurisdictie van de verdragsluitende staten naar een vaak niet-ingezeten orgaan en het oordeel is doorgaans final.

19 Verdrag inzake het Energiehandvest, Lissabon, 17 december 1994.

20 Art. 47 lid 3 EHV.

21 HvJ EU 2 september 2021, C-741/19, ECLI:EU:C:2021:655 (*Komstroy*), r.o. 65.

22 Zie ook: F. Kratzlmeier & A. Navarro, 'Escaping Minimum Taxation Through Investor-State Arbitration? A Closer Look at the Robustness of the EU GloBE Directive', *Intertax* 2025, vol. 53, no. 5, p. 465-487.

23 HvJ EG 5 juli 2007, C-321/05, ECLI:EU:C:2007:408 (*Kofoed*), r.o. 42.

24 F.A. Engelen, J. Vleggeert & T.M. Vergouwen, 'Belastingverdragen en voorrang van richtlijnen op het gebied van directe belastingen', *WFR* 2019/257.

25 Art. 3 lid 1 IBO NL-China.

Deze open norm wordt doorgaans aan de hand van enkele subnormen van kleur voorzien. Daaronder vallen bijvoorbeeld de bescherming van opgewekt vertrouwen, vrijwaring van dwang, arbitraire behandeling of behandeling te kwader trouw, verplichtingen ten aanzien van een eerlijk proces en transparantie, en voorzienbaarheid en stabiliteit van regelgeving.²⁶

2.4.2 Onteigening

Onteigening is waarschijnlijk het meest flagrante voorbeeld van gedrag dat voorkomen dient te worden door het aangaan van een IBO. De IBO NL-China luidt:

“1. Geen der Verdragsluitende Partijen onteigent, nationaliseert of neemt andere soortgelijke maatregelen (hierna aangeduid als ‘onteigening’) tegen de investeringen van de investeerders van de andere Verdragsluitende Partij op haar grondgebied, tenzij aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- a. de onteigening vindt plaats in het algemeen belang en met inachtneming van nationale juridische procedures;
- b. de onteigening is niet discriminatoir of in strijd met enige verbintenis die de Verdragsluitende Partij die deze maatregelen neemt, is aangegaan;
- c. de onteigening vindt plaats tegen schadeloosstelling.”²⁷

In beginsel hebben staten het monopolie voor wat betreft belastingheffing en zijn zij geëigend om deze taak uit te voeren ter financiering van de publieke middelen. Belastingheffing vindt in de regel plaats zonder dat daar een directe tegenprestatie tegenover staat²⁸ en aldus zal doorgaans niet voldaan worden aan het subcriterium van onderdeel c. Derhalve moet ten aanzien van elke belastingheffing bezien worden of sprake is van een rechtmatige of onrechtmatige onteigening.

Doorgaans is voor de vaststelling van een onrechtmatige onteigening vereist dat sprake is van een substantiële benadeling (‘substantial deprivation’) van de investeerder. Volgens Li is het in de regel niet voldoende dat een belastingheffing ertoe leidt dat het niet meer economisch is om een bepaalde activiteit te ontplooiën. Slechts een maatregel die zo verstrekkend is dat er geen positief resultaat be-

haald kan worden op de investering lijkt te voldoen aan deze test. Het gaat om de bescherming van de investering, en niet om de bescherming van het resultaat op die investering, tenzij sprake is van een IBO waar ook expliciet het resultaat op de investering beschermd wordt. In de *Burlington Resources Inc.*-zaak kwam het tribunaal bijvoorbeeld tot het oordeel dat een 99%-heffing op overwinsten (‘windfall gains’) *sec* onvoldoende was.²⁹ Het lijkt aannemelijk dat een belastingheffing die ertoe leidt dat de volledige winst of meer gealloceerd moet worden aan de betaling hiervan in ieder geval problematisch is, aangezien de waarde van de investering dan afneemt ondanks een positief resultaat voor belastingen. Van de investeerder wordt in dat geval gevergd om in te teren op zijn investering. Enkele andere factoren die mogelijk relevant zijn voor het vaststellen van een onrechtmatige onteigening betreffen het bestaan van opgewekt vertrouwen, willekeur en discriminatie.³⁰ Ook van belang, en verwant aan deze criteria, is of een belastingmaatregel te goeder trouw is.³¹ Aangezien een soevereine staat het monopolie heeft op belastingheffing, kan in het algemeen verondersteld worden dat belastingmaatregelen het publieke belang dienen en te goeder trouw zijn. Anders was dat in de *Yukos*-zaak. De motieven van Rusland met de litigieuze belastingmaatregelen in dat geding kwamen er in feite op neer dat een oligarch onteigend moest worden. Dit werd gedaan door het oliebedrijf waarin deze investeerder het meerderheidsbelang bezat (Yukos) dusdanig hoge belastingheffingen op te leggen dat deze bedrijfsonderdelen te gelde moest maken om de heffingen te kunnen voldoen en om strafvervolgning te voorkomen. De belanghouders in Yukos zagen hun investering gedecimeerd worden en spanden een geding aan om Rusland te veroordelen tot vergoeding van deze onrechtmatige onteigening. In deze uitspraak kwam het tribunaal tot het oordeel dat Rusland zijn bevoegdheid had overschreden en dat sprake was van een *de-facto*-onteigening, die voor vergoeding in aanmerking kwam – zelfs al bepaalde de IBO in kwestie dat belastingmaatregelen niet onder het onteigeningsartikel bestreden konden worden. De kwade trouw van Rusland was doorslaggevend in dit oordeel. Er was namelijk sprake van willekeur en dat ondergraaft de legitimiteit van het handelen van een staat.³²

2.4.3 Discriminatieverbod en meestbegunstigingsclausule

Het discriminatieverbod en de meestbegunstigingsclausule (‘most favoured nation’) houden kortweg in dat een

26 Zie bijvoorbeeld: B. Kuźniacki, ‘Pillar 2 and International Investment Agreements: ‘QDMTT Payable’ Seals An Internationally Wrongful Act’, *Tax Notes International* 2023, vol. 112, no. 2, p. 164, en verwijzing naar de *Cairn v. India*-uitspraak aldaar in voetnoot 36; UNCTAD, t.a.p., p. 7-9.

27 Art. 5 lid 1 IBO NL-China.

28 Binnen Pijler 2 wordt voorzien in een (OESO-conforme) definitie van belastingen als: “a compulsory unrequited payment to General Government”. Art. 10.1.1 modelregels. Zie ook het geconsolideerde commentaar, p. 119, par. 24: “Taxes are unrequited in the sense that any benefits provided by government to the taxpayer are not in proportion to their payments. Thus, fees and payments for privileges, services, property, or other benefits provided by government do not qualify as Taxes.”

29 *Burlington Resources nc. v. Republic of Ecuador*, ICSID Case No. ARB/08/5, Decision on Reconsideration and Award, 7.2.2017; zie verder: X. Li, t.a.p., p. 334.

30 X. Li, t.a.p., p. 335-337.

31 V.A. Ferreira & L. Cavelti, ‘Good Faith and Investment Treaties With a Particular View on Pillar Two’, *Intertax* 2025, vol. 53, no. 4, p. 350.

32 Zie onder meer: P.G. Córdoba, t.a.p., p. 459-460; X. Li, t.a.p., p. 335-337.

staat de investeerders van de verdragspartner niet mag benadelen ten opzichte van ingezetenen of investeerders uit een andere staat. De IBO tussen Nederland en Brazilië (hierna: IBO NL-BR) luidt bijvoorbeeld:

“In het bijzonder kent elke Verdragsluitende Partij aan die investeringen een behandeling toe die in ieder geval niet minder gunstig is dan die welke wordt toegekend aan investeringen van haar eigen investeerders of aan investeringen van investeerders van een derde Staat, naar gelang van wat het gunstigst is voor de betrokken investeerder.”³³

Met name de meestbegunstigingsclausule kan verstrekken de gevolgen hebben. Indien bijvoorbeeld belastingmaatregelen zijn uitgesloten van arbitrage in een verdrag met zo'n clausule, terwijl de investeringsstaat wel arbitrage toestaat aan investeerders van een andere staat ten aanzien van belastingmaatregelen, dan kan deze clausule ervoor zorgen dat de tax carve-out als het ware wordt omzeild.³⁴

2.4.4 Parapluclausule

Een parapluclausule bewerkstelligt dat de (civielrechtelijke) overeenkomsten en andere verplichtingen waaraan een staat gebonden is onder de paraplu van een IBO gebracht worden. Zo wordt bewerkstelligd dat een arbitragecommissie jurisdictie heeft over de naleving van deze verplichtingen. Als voorbeeld, de IBO NL-BR luidt op dat punt:

“Elke Verdragsluitende Partij komt alle verplichtingen na die zij is aangegaan met betrekking tot investeringen van investeerders van de andere Verdragsluitende Partij.”³⁵

Indien bijvoorbeeld een staat heeft toegezegd om een bepaalde fiscale behandeling te verlenen aan een belastingplichtige of in het algemeen, of deze te handhaven, dan zou de investeerder door de parapluclausule de naleving van deze toezegging kunnen afdwingen via arbitrage.³⁶

3. Pijler 2

3.1 Algemeen

Pijler 2 is ontstaan uit een initiatief van het *Inclusive Framework* (hierna: IF) van de OESO (samen: OESO/IF). Het betreft een raamwerk ten aanzien van een wereldwijde minimumbelasting van 15%, met als doel om een ondergrens te stellen aan belastingconcurrentie en het ontmoedigen van belastingontwijking. Het betreft verder een akkoord om ofwel de bijheffingsmechanismen in te voeren, dan wel (ten minste) de heffing door andere staten te accepteren.³⁷

Indien het effectieve belastingtarief (hierna: EBT) in een jurisdictie minder dan 15% bedraagt, dient ingevolge de systematiek een bijheffing berekend te worden tot dit minimumtarief. Het EBT wordt in principe bepaald ten aanzien van alle groepsentiteiten in dezelfde jurisdictie, van een groep die onder de reikwijdte van Pijler 2 valt. Dit wordt gedaan door de ‘gecorrigeerde betrokken belastingen’ (‘adjusted covered taxes’) (teller) van al deze groepsentiteiten te bepalen, alsmede het ‘kwalificerende inkomen’ (‘GloBE Income’) (noemer), en de teller door de noemer te delen. Het startpunt voor teller en noemer wordt in principe gevormd door de verslaggevingsstandaard van de groep, en op deze posten worden bepaalde aanpassingen gemaakt. Of entiteiten tot dezelfde groep behoren is in beginsel een accountingkwestie – behoudens uitzonderingen wordt aangesloten bij de consolidatiekring van een geconsolideerde groep. Voorts dient een groep in minimaal twee van de voorgaande vier rapportagejaren een geconsolideerde groepsomzet van € 750 miljoen of meer behaald te hebben om onder de reikwijdte van de wetgeving te vallen.³⁸

De implementatie van Pijler 2-wetgeving is in de EU door middel van Richtlijn 2022/2523 verplicht gesteld aan de lidstaten. Die richtlijn vormt als het ware de codificatie van de modelregels die door het OESO/IF gepubliceerd zijn eind 2021. In de loop van 2022 is door het OESO/IF een technisch commentaar bij de modelregels gepubliceerd. Dat technische commentaar wordt nog altijd aangevuld door nieuwe administratieve richtsnoeren.³⁹

Er bestaat een rangorderegeling om te bepalen waar de bijheffing neerslaat. De staat waarin de laagbelaste groepsentiteiten gevestigd zijn, heeft het eerste heffingsrecht. Deze staat kan door het invoeren van een ‘binnenlandse bijheffing’ ervoor zorgen dat hij met voorrang op andere staten de bijheffing oplegt. Een binnenlandse bijheffing die ‘kwalificeert’, kan verrekend worden met de bijheffing onder de andere twee heffingsmechanismen.⁴⁰ Voor het hebben van de kwalificerende status is vereist dat de binnenlandse bijheffing berekend wordt in lijn met het OESO/IF-raamwerk. Daarnaast is vereist dat de staat in kwestie geen aan de bijheffing gerelateerde voordelen verstrekt.⁴¹ Indien een staat de bijheffing oplegt, maar deze middelen in andere vorm weer terugsluist naar de betreffende groep, dan zou de groep niet daadwerkelijk de belastingdruk ervaren en wordt

33 Art. 3 lid 2 IBO NL-BR.

34 UNCTAD, t.a.p., p. 4.

35 Art. 3 lid 4 IBO NL-BR.

36 B. Kuźniacki, t.a.p., p. 165.

37 *Kamerstukken II* 2022/23, 36369, nr. 3, p. 2-3.

38 Zie onder meer: WMB 2024; <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/global-minimum-tax/global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two.html>.

39 Zie verder: A.M. Blaakman & J.J.A.M. Korving, ‘De (ir)relevantie van Pijler 2-richtlijnposterieure OESO-richtsnoeren’, *WFR* 2025/134.

40 Zie bijvoorbeeld art. 8.2 lid 2 WMB 2024. Een binnenlandse bijheffing die niet kwalificeert zal waarschijnlijk als betrokken belasting terugkomen in de teller en aldus ook een buitenlandse Pijler 2-heffing mitigeren. *Kamerstukken II* 2023/24, 36369, nr. 6, p. 72.

41 Art. 10.1.1, definitie ‘Qualified Domestic Minimum Top-up Tax’.

het doel van Pijler 2 dus ondermijnd.⁴² Indien, naast de kwalificerende status, een groep ook nog aan additionele voorwaarden voldoet, dan geldt dat de binnenlandse bijheffing niet als verrekening voor de andere Pijler 2-mechanismen in aanmerking komt, maar dat de bijheffing onder deze mechanismen op nihil wordt gesteld.⁴³ Deze status wordt aangemerkt als de kwalificerende binnenlandse bijheffing veilige haven. Het toepassen van deze regel kan gunstig zijn voor groepen omdat er verschillen kunnen bestaan tussen de binnenlandse bijheffing en de andere Pijler 2-mechanismen. Zo kan een binnenlandse bijheffing in principe gebaseerd worden op een lokale verslaggevingsstandaard, in plaats van de verslaggevingsstandaard van de groep.⁴⁴ Indien het gebruik van de lokale verslaggevingsstandaard tot een lagere bijheffing zou leiden dan de groepsstandaard, dan is het wenselijk voor de groep om de kwalificerende binnenlandse bijheffing veilige haven te kunnen gebruiken. Zonder de veilige haven is namelijk sprake van een verrekening en wordt over het inkomen dus mogelijk nog bijgeheven op het niveau van een andere groepsentiteit. Met de veilige haven is als het ware sprake van een vrijstelling.

Het tweede heffingsmechanisme in rang betreft de inkomen-inclusiebijheffing. Deze bijheffing wordt opgelegd aan de moederentiteit die het belang houdt in een laagbelaste dochter, indien de moeder is gevestigd in een staat die deze regel heeft ingevoerd.⁴⁵ Als derde regel verzorgt de onderbelastewinstbijheffing dat een eventueel resterend (nog niet geheven onder de eerdergenoemde mechanismen) bedrag aan bijheffing opgelegd wordt aan de groepsentiteiten in een staat die deze regel heeft ingevoerd. Deze regel verdeelt de resterende bijheffing op basis van twee factoren die relateren aan de 'substance' in een staat, zijnde het aantal voltijdswerknemers en de waarde van materiële activa van de groepsentiteiten in die staat.⁴⁶ Binnen de systematiek van de WMB 2024 bestaat er geen regel die waarborgt dat deze bijheffing beperkt zou zijn door bijvoorbeeld de draagkracht van de Nederlandse groepsentiteiten. Mede daarom kan het zijn dat de onderbelastewinstbijheffing die aan de Nederlandse groepsentiteiten wordt opgelegd over een jaar, de totale in Nederland gegenereerde winst overstijgt.⁴⁷

De inkomen-inclusiebijheffing vermindert de onderbelastewinstbijheffing.⁴⁸ Het voorgaande geldt overigens slechts voor zover sprake is van een 'kwalificerende' regel. Daarvan is wederom sprake indien de OESO/IF-richtsnoeren worden gevolgd en geen aan de bijheffing gerelateerde voordelen worden verstrekt.⁴⁹ Het OESO/IF houdt een lijst bij van landen met kwalificerende heffingen. Die lijst wordt momenteel op basis van een transitioneel en lichter peer-reviewmechanisme bijgehouden. Op basis van het OESO/IF-commentaar bij de definitie van een kwalificerende inkomen-inclusiebijheffing of binnenlandse bijheffing lijkt het zo dat een bijheffingsmechanisme dat op de lijst staat voldoet aan de 'geen-gerelateerde-voordelen'-eis. Indien een staat wel gerelateerde voordelen zou verstrekken, zou van een gekwalificeerde bijheffing namelijk geen sprake (kunnen) zijn.⁵⁰ Uit een door het OESO/IF gepubliceerd vraag-en-antwoorddocument volgt verder dat het verlies van de gekwalificeerde status – bijvoorbeeld door het verstrekken van gerelateerde voordelen – slechts prospectief werkt, en dus niet met terugwerkende kracht de status en dus (mogelijk) de rangorde van bijheffingen aantast.⁵¹

In juni 2025 werd door de G7 een verklaring gepubliceerd dat de Verenigde Staten van Amerika (hierna: VS) een uitzonderingspositie krijgen en dat een groep waarvan de uiteindelijk moederentiteit aldaar gevestigd is, niet onderworpen hoeft te worden aan inkomen-inclusiebijheffing en onderbelastewinstbijheffing. Dit werd gerechtvaardigd geacht omdat in de VS andere minimumbelastingregels worden toegepast die kennelijk al voldoende effect zouden sorteren.⁵² Begin januari 2026 is door het OESO/IF het raamwerk gepubliceerd om deze verklaring in het Pijler 2-instrumentarium te gieten. Twee nieuwe veiligehavenregels die de vrijstelling van (onder meer) Amerikaanse groepen bolwerken worden in het leven geroepen en kunnen vanaf 1 januari 2026 worden toegepast, te weten: een Side-by-Side Safe Harbour, en een Ultimate Parent Entity (hierna: UPE) Safe Harbour. De Side-by-Side Safe Harbour zorgt ervoor dat de inkomen-inclusiebijheffing en onderbelastewinstbijheffing niet meer van toepassing zijn op een groep die de regel toepast. Toepassing is alleen maar mogelijk indien de uiteinde-

42 *Kamerstukken II 2022/23*, 36369, nr. 3, p. 83.

43 Art. 8.13 WMB 2024.

44 Zie bijvoorbeeld: art. 3.2 lid 3 WMB 2024.

45 Hoofdstuk 4 WMB 2024.

46 Hoofdstuk 5 WMB 2024.

47 De onderbelastewinstbijheffing die in Nederland wordt opgelegd, hangt samen met de aanwezigheid van laagbelaste winsten in de groep, waarover niet al door de binnenlandse bijheffing of inkomen-inclusiebijheffing wordt bijgeheven, en de toedeling op basis van de substancefactoren aan Nederland. Zie verder: G. K. Fibbe & M.M. Makkinje, 'De Wet minimumbelasting 2024 en de verhouding tot artikel 1 EP EVRM', *WFR* 2023/32. In theorie is het niet uitgesloten dat de onderbelastewinstbijheffing meer bedraagt dan de Nederlandse winsten, de omzet, of zelfs de gehele waarde van de operaties.

48 Art. 5.2 lid 3 en 4 WMB 2024.

49 Geconsolideerd commentaar, p. 305, par. 123.

50 Geconsolideerd commentaar, p. 306, par. 127, p. 370.

51 <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/global-minimum-tax/qualified-status-under-the-global-minimum-tax-questions-and-answers.pdf>, p. 5: "The loss of the transitional qualified status will not be retrospective. For example, a jurisdiction whose domestic rules were qualified under the transitional qualified mechanism but for which the qualified status would not be confirmed after the full legislative review would still be treated as having qualified rules until the full legislative review was finalised. To avoid uncoordinated outcomes, an MNE Group subject to a legislation that loses the qualified status during the Fiscal Year will continue to be treated as subject to qualified rules for the Reporting Fiscal Year that began before the date that the transitional qualified status expires or is revoked."

52 <https://www.canada.ca/en/department-finance/news/2025/06/g7-statement-on-global-minimum-taxes.html>.

lijkmoederentiteit van de groep gevestigd is in een staat die groepen aan een afdoende (minimum)belastingheffing onderwerpt over de winsten in het binnenland en het buitenland. De UPE Safe Harbour zorgt ervoor dat de onderbelaste-winstbijheffing niet meer van toepassing is op de groep die de regel toepast, ten aanzien van de winsten van groepsentiteiten in de jurisdictie van de uiteindelijkkmoederentiteit. Toepassing van deze regel vereist dat de uiteindelijkkmoederentiteit van de groep gevestigd is in een staat die groepen aan een afdoende (minimum)belastingheffing onderwerpt over de binnenlandse winsten.⁵³ Vooralsnog zijn de VS het enige land met een gekwalificeerde status voor een van beide veilige havenregels (voor de VS betreft het de Side-by-Side Safe Harbour-status).⁵⁴

3.2 Aanvechting van een bijheffing door beroep op IBO

Met een beroep op een IBO kan een groep mogelijk afdwingen dat de gevolgen van een bijheffing achterwege blijven. Zo kan een staat afzien van het opleggen van de bijheffing of, indien die bijheffing al is opgelegd, de schade vergoeden waartoe de staat verplicht is uit hoofde van de IBO. In welke omstandigheden dat het geval zal zijn, wordt nader onderzocht in de volgende paragraaf. Indien een beroep wordt gedaan op een IBO, zou het kunnen dat niet de oorspronkelijke bijheffersstaat met de bijheffing aan de haal gaat, maar een andere staat. Dat volgt uit de voor-rangsregeling, zoals in subparagraaf 3.1 al kort beschreven. In de onderhavige subparagraaf wordt onderzocht wat de gevolgen zijn van een (succesvol) beroep op een IBO ten aanzien van een opgelegde binnenlandse bijheffing, inkomen-inclusiebijheffing en onderbelastewinstbijheffing. Dat is mede van belang omdat het ook kan bepalen of er al een schadevergoeding verschuldigd is. Indien de aanvechting van de bijheffing zou betekenen dat deze op een ander niveau wordt opgelegd, dan zou het zo kunnen zijn – onder het ‘compensatio lucri cum damno’-beginsel – dat er geen schade te constateren valt en dat het beroep op de IBO niet slaagt. Het nadeel van de bijheffing heeft immers de heffing op een ander niveau gemitigeerd.

Binnenlandse bijheffing

Binnen het OESO/IF heeft men oog gehad voor de implicaties van het bestaan van IBO's. In de administratieve richtsnoeren van juli 2023 is namelijk ingegaan op de term ‘amount payable under a Qualified Domestic Top-up Tax’. Dit begrip fungeerde binnen de modelregels om aan te geven welk bedrag als verrekening voor de inkomen-inclusiebijheffing en onderbelastewinstbijheffing in aanmerking genomen kan worden. De essentie van dit richtsnoer is dat een groep die de rechtsgeldigheid van een binnenlandse bijheffing aanvecht, geen verrekening krijgt voor deze an-

dere heffingsmechanismen, en overigens ook niet in aanmerking komt voor de kwalificerende binnenlandse bijheffing veilige haven. Een IBO (investment agreement) wordt expliciet genoemd als voorbeeld van een grondslag om de bijheffing aan te vechten in de bedoelde zin.⁵⁵

Pas wanneer de claim door de groep wordt ingetrokken, wordt de belastingsschuld weer als ‘betaalbare’ binnenlandse bijheffing in aanmerking genomen. Indien de claim wordt ingetrokken voordat de (informatie-)aangifte voor het relevante jaar wordt gedaan, wordt de binnenlandse bijheffing gewoon als verrekening in aanmerking genomen of wordt mogelijk de kwalificerende ‘binnenlandse bijheffing veilige haven’-regel toegepast. Indien echter de claim na dit moment wordt ingetrokken, is onduidelijk of een eventuele buitenlandse bijheffing toch nog gemitigeerd kan of moet worden met de binnenlandse bijheffing. Nadere toelichting is wel aangekondigd op dit punt.⁵⁶

Interessant is op te merken dat Nederland dit richtsnoer niet (expliciet) in wetgeving heeft omgezet. Wellicht zal de visie van de wetgever zijn dat dit richtsnoer reeds in de relevante bepalingen kan worden gelezen.⁵⁷

Wel bevat de WMB 2024 een bepaling die regelt dat indien een bedrag aan binnenlandse bijheffing niet is betaald binnen vier jaren na het verslagjaar waarover het bedrag was verschuldigd, dit tot additionele bijheffing leidt in het vijfde verslagjaar.⁵⁸ Deze regel komt niet expliciet voort uit de modelregels van het OESO/IF, maar wel uit Richtlijn 2022/2523.⁵⁹ Het bestaan van deze bepaling zou wellicht een aanwijzing kunnen zijn dat het richtsnoer niet via interpretatie van de Nederlandse wetgeving van toepassing geacht moet worden, aangezien er wellicht in de visie van de wetgever reeds voldoende waarborgen bestaan om te voorkomen dat Nederland terugtreedt in zijn bijheffingsrecht terwijl de binnenlandse bijheffing van een andere staat niet betaald wordt doordat deze wordt aangevochten. Indien verondersteld zou worden dat het een combinatie van beide is – het richtsnoer wordt ingelezen, en daarnaast hebben we nog de vierjaarsregel –, leidt dat er mogelijk toe dat een onbetaalde binnenlandse bijheffing twee keer tot bijheffing leidt: één keer bijheffing onder de inkomen-inclusiebijheffing of onderbelastewinstbijheffing over het jaar waarin de bijheffing wordt berekend, onder toepassing van het richtsnoer, en eenmaal in het vijfde jaar, onder toepassing van de vierjaars-

⁵³ Administratieve richtsnoeren van januari 2026, p. 79–87.

⁵⁴ <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/global-minimum-tax/central-record-of-legislation-with-transitional-qualified-status.html>.

⁵⁵ Administratieve richtsnoeren van juli 2023, p. 74–76.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ Het is wel aan bod gekomen in de parlementaire behandeling, zij het slechts voor de non-toepassing van de ‘binnenlandse bijheffing veilige haven’-regel. *Kamerstukken II 2023/24*, 36369, nr. 7, p. 9.

⁵⁸ Art. 8.4 lid 7 WMB 2024.

⁵⁹ Art. 11 lid 3 Richtlijn 2022/2523.

regel. Dat kan uiteraard niet de bedoeling zijn. Het had wel duidelijker geregeld kunnen zijn.⁶⁰

Concluderend is dus niet volledig duidelijk wat de consequenties zijn voor de toepassing van de (Nederlandse)⁶¹ inkomen-inclusiebijheffing of onderbelastewinstbelasting indien de binnenlandse bijheffing van een andere staat in die staat wordt bestreden op basis van een IBO.

Inkomen-inclusiebijheffing

De inkomen-inclusiebijheffing kent een eigen rangorderegeling, naast de rangorderegeling die ten aanzien van de andere bijheffingsmechanismen geldt. Deze rangorderegeling zorgt ervoor, behoudens in situaties waarin minderheidsbelanghouders (dus non-groepsentiteiten) meer dan 20% houden in een moederentiteit,⁶² dat de inkomen-inclusiebijheffing wordt opgelegd aan de 'hoogste' moederentiteit in de aandeelhoudersketen die onderworpen is aan deze bijheffing. De rangorderegeling wordt in de WMB 2024 onder meer als volgt voorgeschreven. Het eerste lid van art. 4.1 WMB 2024 regelt welke groepsentiteiten onderworpen kunnen zijn aan de inkomen-inclusiebijheffing. Het tweede lid bepaalt dan ten aanzien van een tussenliggende moederentiteit dat de onderworpenheid achterwege blijft indien een (bepaalde) andere moederentiteit "verplicht is over het verslagjaar een kwalificerende inkomen-inclusiemaatregel toe te passen".

Het is niet geheel duidelijk wat verstaan moet worden onder de zinsnede 'verplicht (...) een kwalificerende inkomen-inclusiemaatregel toe te passen'. Het is bijvoorbeeld de vraag of het invoeren van een IBO om aan deze verplichting te ontsnappen eraan in de weg kan staan dat een van de genoemde moederentiteiten verplicht is de bijheffing toe te passen. Wellicht is ook nog relevant in dezen of de belastingplichtige ageert tegen de initiële toepassing van de bijheffing, of dat de bijheffing in principe toegepast en betaald wordt, maar dat de belastingplichtige verzoekt om compensatie voor de schade, geleden door de opgelegde bijheffing.

Ook ligt het in de rede dat de non-toepassing van de inkomen-inclusiebijheffing, door een beroep op een IBO, mogelijk gevolgen kan hebben voor de onderbelastewinstbijheffing. Immers, indien de inkomen-inclusiebijheffing niet kan worden geheven doordat bescherming op basis van de IBO wordt ingeroepen, dan ligt het in de rede dat de onderbelastewinstbijheffing wel van toepassing is op het laagbelaste inkomen. Dit kan bijvoorbeeld gelezen worden in art. 5.1 lid 1 aanhef en onderdeel b onder 1°

WMB 2024, dat bepaalt dat een Nederlandse groepsentiteit onderworpen is aan onderbelastewinstbijheffing indien de uiteindelijk moederentiteit van de groep gevestigd is in een derde staat die geen kwalificerende inkomen-inclusiemaatregel toepast ter zake van laagbelaste groepsentiteiten uit een andere staat.

Het is overigens de vraag of het gaat om toepassing van een inkomen-inclusiebijheffing in generale zin of in de concrete casus. Het ligt waarschijnlijk meer in lijn met de rangorderegeling als aangesloten zou worden bij de feitelijke onderworpenheid aan de inkomen-inclusiebijheffing, rekening houdend dus met eventuele toepassing van een IBO.⁶³

Concluderend: het is niet geheel duidelijk of een beroep op een IBO, hetgeen (materieel) ertoe leidt dat geen inkomen-inclusiebijheffing verschuldigd is door een bepaalde entiteit, kan leiden tot onderworpenheid van een andere groepsentiteit onder deze bijheffing of de onderbelastewinstbijheffing.

Onderbelastewinstbijheffing

Dezelfde problematiek is zichtbaar bij een mogelijke aanvechting van de onderbelastewinstbijheffing. Deze bijheffing wordt verdeeld over de jurisdicties "waar een kwalificerende onderbelastewinstmaatregel van toepassing is in het verslagjaar",⁶⁴ of in de woorden van de modelregels, "that has a Qualified UTPR in force for the Fiscal Year". De vraag bestaat of het gaat om een bijheffing die van toepassing is in generale zin, of dat deze ook van toepassing moet zijn op de groepsentiteiten in kwestie (en dus niet beperkt onder een IBO). Wanneer de vergelijking getrokken wordt met de inkomen-inclusiebijheffing, valt op dat in de bepaling voor die heffing de term 'toepast' wordt gehanteerd, wat mogelijk meer zou duiden op toepassing *in concreto*. Dat zou dan wellicht impliceren dat voor de onderbelastewinstbijheffing volstaat dat deze bijheffing in algemene zin van toepassing is, en niet vereist is dat deze in concreto van toepassing is.⁶⁵ Met andere woorden: het feit dat een groep de toepassing van de onderbelastewinstbijheffing door een staat frustreert door een beroep op een IBO, maakt niet dat die staat geen toedeling krijgt van die bijheffing.

In deze visie zie ik mij gesterkt door het tiende lid van art. 5.2 WMB 2024, dat bepaalt dat indien de onderbelaste-

⁶⁰ Ook op dit punt mogen we nog additionele toelichting verwachten. Zie: Administratieve richtsnoeren van juli 2023, p. 76, par. 20.3.

⁶¹ Uiteraard zou, indien de Nederlandse binnenlandse bijheffing aangevochten wordt, ook (juist) relevant (kunnen) zijn of dit tot buitenlandse bijheffingen zou leiden.

⁶² 'Partieel gehouden moederentiteiten' hebben namelijk voorrang voor de inkomen-inclusiebijheffing; art. 4.3 lid 1 WMB 2024.

⁶³ Dan is ook wederom van belang of er nog onderscheid gemaakt moet worden tussen i) non-toepassing van de inkomen-inclusiebijheffing door een beroep op de IBO; en ii) toepassing en betaling van de bijheffing, en terugvordering van de schade.

⁶⁴ Art. 5.2 lid 5 WMB 2024.

⁶⁵ Vergelijk het geconsolideerde commentaar, p. 50, par. 87: "The substance factors of Constituent Entities that are not located in a UTPR jurisdiction are not taken into account for purposes of the allocation key because doing so would have the effect of allocating some of the UTPR Top-up Tax Amount to jurisdictions without a Qualified UTPR. Allocating any of the UTPR Topup Tax Amount to jurisdictions that do not have a UTPR would significantly reduce the effectiveness of the rule, because the Top-up Tax allocated to those jurisdictions would not be collected." (onderstreping SB).

winstbijheffing van een staat niet heeft geleid tot een “additionele contante belastinglast voor die groepsentiteiten die gelijk is aan het bedrag aan onderbelastewinstbijheffing” voor het betreffende jaar, die staat zijn heffingsrecht onder deze bijheffing verliest voor de volgende jaren.

Hiermee wordt beoogd dat de bijheffing slechts wordt toebedeeld aan staten waar deze daadwerkelijk betaald zal worden (tot een contante belastinglast zal leiden).⁶⁶ Het impliceert dat de belasting die niet geheven wordt (of, mogelijk, teruggegeven wordt) in het bestreden jaar definitief onbetaald blijft. Anders zou deze bepaling wellicht niet nodig zijn – dan zouden de andere staten waar de regel toegepast wordt automatisch inspringen in het gat, door geen rekening te houden met de staat die de heffing niet kan opleggen.

Concluderend, lijkt het mij op dit moment de betere lezing dat een staat die in een jaar geen onderbelastewinstbijheffing oplegt aan een belastingplichtige door een beroep op een IBO, ook pas weer deze bijheffing kan toepassen vanaf het moment dat de belastingplichtige afziet van deze claim, dan wel dat de claim definitief verloren wordt voor een rechter. In het jaar waarin de onderbelastewinstbijheffing bestreden wordt, ontstaat er dus een gat.⁶⁷ De andere staten gaan niet over tot bijheffing van dat gat in het jaar zelf, maar zullen slechts geen rekening houden met de toedeling aan de staat waar het gat ontstaat in toekomstige jaren.

Écht duidelijk is het dus op dit moment niet of het ageren tegen een bijheffing tot een voordeel leidt, of dat het mogelijk de toepassing van een ander bijheffingsmechanisme kan activeren. Bij de onderbelastewinstbijheffing lijkt het het meest waarschijnlijk dat een beroep op een IBO leidt tot een gat, en dus een voordeel, voor het jaar waar het beroep op ziet.

4. Diverse scenario's

4.1 Algemeen

Om het vorige tastbaar te maken worden in het onderstaande enkele scenario's beschreven, waarbij de centrale vraag is of (en onder welke omstandigheden) een beroep op een IBO door de investeerder kansrijk lijkt.

4.2 Nederlandse investeerder met een belang in een buitenlandse dochter

Voorbeeld 1

Een Nederlandse bv (X BV) staat aan het hoofd van de X-groep. De X-groep voldoet aan de omzetrempel en is dus onderworpen aan de WMB 2024. X BV houdt een belang in dochter Y in Staat Y. Y is een groepsentiteit van de

X-groep. Staat Y heeft een binnenlandse bijheffing ingevoerd. Daarnaast heeft Nederland in het onderhavige jaar de binnenlandse bijheffing en inkomen-inclusiebijheffing ingevoerd. Staat Y kent een winstbelasting met een statutair tarief van 20%, maar als gevolg van een zogeheten stabilisatieovereenkomst heeft Y recht op een gereduceerd tarief van 5% over zijn winsten voor de komende 10 jaar. De binnenlandse bijheffing van Staat Y staat op de lijst van gekwalificeerde bijheffingen en komt ook voor de veilighavenregel in aanmerking. Staat Y heeft de gevolgen van de stabilisatieovereenkomst in het licht van de binnenlandse bijheffing op de radar. Als de overeenkomst wordt voortgezet, dan zal dat tot een EBT leiden van 5%, en dus een bijheffing van 10% over de winst van Y. Staat Y overweegt om de stabilisatieovereenkomst in haar geheel te beëindigen, aangezien deze toch maar beperkt effect sorteert. Er bestaat een IBO tussen Nederland en Staat Y. Staat Y is geen lidstaat van de EU.

Afhankelijk van het antwoord op de vraag of er een IBO bestaat tussen het land van de investeerders in X BV en Staat Y, die van toepassing is op de middellijke investering, zou het voorstelbaar zijn dat de investeerders opkomen tegen de eventuele binnenlandse bijheffing, dan wel de intrekking van de stabilisatieovereenkomst, in Staat Y. Ook kan tussen Nederland en Staat Y een geschil ontstaan onder de IBO. In het navolgende ga ik slechts in op de variant dat de overeenkomst in stand blijft en dat dus bijgeheven wordt.

In beginsel lijkt het erop dat Staat Y niet aan zijn verplichtingen voldoet onder de IBO. Immers, de staat komt terug op zijn eerdere afspraak met Y, dat een 5%-tarief van toepassing zou zijn op de winsten van Y. Onder de beschermingsnorm van een eerlijke en rechtvaardige behandeling lijkt dat tot strijd te kunnen leiden met het opgewekte vertrouwen van de investeerders in Y. Daarnaast is voorstelbaar dat, indien de IBO('s) een parapluclausule bevat(ten), de naleving van deze overeenkomst binnen de reikwijdte van de IBO('s) getrokken wordt en onderworpen kan worden aan arbitrage. Wel zijn er argumenten om te stellen dat sprake is van goede trouw aan de kant van Staat Y. Pijler 2 is een wereldwijd initiatief, en ook Nederland is bij dit initiatief aangesloten, alsmede mogelijk de staten van de indirecte investeerders. Uiteraard betekent dat niet dat de heffing onder Pijler 2 dan per definitie als rechtmatig beschouwd dient te worden, maar het speelt wel een rol.⁶⁸ Ook speelt een rol dat de heffing een publiek doel dient: het beperken van belastingconcurrentie en winstverschuivingen, door de invoering van een minimumtarief.⁶⁹ De wijze waarop dit doel in casu bereikt wordt – door de onderwerping van een ingezeten vennootschap aan een bijheffing – lijkt ook goed te verenigen met de bestaande fiscale principes. Y heeft als inwoner van Staat Y voldoende nexus in Staat Y om aldaar onder-

⁶⁶ Geconsolideerd commentaar, p. 51, par. 92.

⁶⁷ In vergelijkbare zin, zie: T.M. Vergouwen, 'De (ir)relevantie van de verenigbaarheid van de UTPR met bilaterale belastingverdragen', *NLF Opinie* 2025/11.

⁶⁸ V.A. Ferreira & L. Cavelti, t.a.p., p. 349-358.

⁶⁹ *Ibid.*

worpen te worden. Met deze factoren zou waarschijnlijk rekening gehouden worden, op zijn minst ten aanzien van de bepaling van de schadevergoeding en wellicht zelfs überhaupt ter vaststelling van een inbreuk op de IBO.

Van onteigening zal waarschijnlijk geen sprake zijn. Een bijheffing over 10% van de winst van Y zal er zeer waarschijnlijk niet toe leiden dat sprake is van een substantiële benadeling. Daarnaast is voorstelbaar dat een beroep op het discriminatieverbod wordt gedaan. Daarvoor is relevant of Y onderworpen zou zijn aan de bijheffing indien het belang in Y gehouden werd door een binnenlandse investeerder. Dan is van discriminatie immers geen sprake. Ook is dit relevant voor de beschermingsnorm van een eerlijke en rechtvaardige behandeling.⁷⁰

Een claim onder de beschermingsnorm van een eerlijke en rechtvaardige behandeling (al dan niet in combinatie met toepassing van een parapluclausule) dan wel op het discriminatieverbod lijkt dus voorstelbaar. Het beginsel van compensatio *lucri cum damno* zou hier evenwel de schadevergoeding significant kunnen beperken. Geredeneerd kan worden dat (het bestaan van c.q. de invoering door Staat Y van) de binnenlandse bijheffing, de heffing van inkomen-inclusiebijheffing voorkomt. In die redenering zal het nadeel van de binnenlandse bijheffing altijd als gecompenseerd beschouwd moeten worden met de non-heffing van een buitenlandse bijheffing.

Een open vraag is of ook rekening gehouden moet worden met de gevolgen van het beroep op de IBO. Daarmee zou dan relevant zijn of Nederland het hiervoor genoemde richtsnoer toepast. Indien uitgegaan wordt van het scenario dat Nederland dit richtsnoer niet toepast, zal Nederland niet bijheffen ten aanzien van de winsten van Y voor het verslagjaar in kwestie, maar pas nadat de vierjaarstermijn is verstreken. Aldus bestaat er een voordeel dat het nadeel van de binnenlandse bijheffing compenseert, want de investeerder heeft nog voor vier jaar de beschikking over de gelden. Dit voordeel, dat bepaald zou kunnen worden door de bijheffing over vier jaar contant te maken en te vergelijken met de aangevochten binnenlandse bijheffing, zou dan de schadevergoeding onder de IBO kunnen drukken.

Indien Nederland het richtsnoer wel toepast, zal het onmiddellijk bijheffen.⁷¹ Dan ontstaat dus geen voordeel door het beroep op de IBO. Aldus zou de redenering dan kunnen zijn dat de schadevergoeding niet door het 'compensatio

lucri cum damno-beginsel wordt beperkt.⁷² Indien dit anders zou zijn, zou dubbele heffing ontstaan: één keer binnenlandse bijheffing die niet wordt gecompenseerd door de IBO, en één keer inkomen-inclusiebijheffing.⁷³

Overigens kan er dus een verschil bestaan tussen het bedrag aan Nederlandse inkomen-inclusiebijheffing en het bedrag aan binnenlandse bijheffing in Staat Y, bijvoorbeeld indien de heffingen zouden uitgaan van verschillende verslaggevingsstandaarden.

Ten slotte is goed om op te merken dat ook de potentiële Nederlandse inkomen-inclusiebijheffing voer zou kunnen zijn voor een IBO-procedure, geïnitieerd door de investeerders in X BV. Dit lijkt mij in beginsel weinig kansrijk. Nederland heeft zich niet verplicht tot non-(bij)heffing ten aanzien van de winsten van zijn laagbelaste dochters. Daarnaast is wederom waarschijnlijk geen sprake van onteigening, en ook niet van discriminatie. Nederland legt de bijheffing op, ongeacht of X BV door Nederlandse of (bepaalde) buitenlandse investeerders gehouden wordt.⁷⁴

Indien, in tegenstelling tot het voorbeeld, een Nederlandse investeerder (natuurlijk persoon) rechtstreeks zou investeren in Y, zou een beroep op de IBO tussen Nederland en Staat Y meer 'recht-toe-recht-aan' zijn. Er vindt dan geen compensatie met de Nederlandse inkomen-inclusiebijheffing plaats, want de natuurlijke persoon is geen vennootschap en maakt geen deel uit van de groep van Y. Er is dan geen compensabel voordeel dat de schadevergoeding voor de binnenlandse bijheffing zou beperken.⁷⁵

4.3 Buitenlandse investeerder met een belang in een Nederlandse vennootschap

Voorbeeld 2

Een vennootschap van Staat A, A Ltd., staat aan het hoofd van de A-groep. De A-groep voldoet aan de omzetrempel en is dus onderworpen aan de WMB 2024. A Ltd. houdt een belang in B BV en C Ltd. B BV en C Ltd. zijn groepsentiteiten van de A-groep. In Nederland is de onderbelaste winstbijheffing van toepassing. In Staat A en C is geen bin-

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Het is verder niet volledig uitgesloten dat Nederland ook nog na de vierjaarstermijn zal bijheffen. Dat lijkt me overigens niet de bedoeling, aangezien het tot dubbele heffing zou leiden. Zie paragraaf 3.2.

⁷² J.V.G. Martins & T.C.F. Pires, t.a.p., p. 389-392. Overigens lijken de auteurs niet een voorkeur voor één van beide zienswijzen te hebben, namelijk of slechts rekening gehouden moet worden met de gevolgen van het bestaan van een bijheffing, of juist (ook) met de gevolgen van de aanvechting van een bijheffing.

⁷³ Aangezien aangenomen wordt dat Nederland het richtsnoer toepast, zal het de inkomen-inclusiebijheffing effectueren, ongeacht of Y de binnenlandse bijheffing al betaald heeft (bijvoorbeeld om belastingrente te voorkomen in Staat Y), simpelweg omdat de groep de bijheffing bestrijdt onder de IBO.

⁷⁴ Tenzij X BV door een groepsentiteit uit een staat gehouden wordt die aan inkomen-inclusiebijheffing onderworpen wordt. Nederland legt namelijk in die situatie de bijheffing niet op, juist omdat de bijheffing aan een andere moederentiteit wordt opgelegd; art. 4.1 lid 2 WMB 2024. Ik betwijfel of de vergelijking met deze situatie met een beroep op een meestbegunstigingsclausule kansrijk zou zijn.

⁷⁵ J.V.G. Martins & T. C. F. Pires, t.a.p., p. 392-393.

nenlandse bijheffing of ander Pijler 2-heffingsmechanisme ingevoerd. Staat C heeft een statutair tarief van 25%, maar door bepaalde steunmaatregelen bedraagt het effectieve tarief 0%. Op basis van de WMB 2024 wordt een bijheffing van 15% opgelegd over de overwinst die in Staat C gegene-reerd is, voor zover deze bijheffing onder de verdeelsleu-tel wordt toegedeeld aan Nederland. Die bijheffing be-draagt meer dan de winst van B BV in het jaar. Er bestaat een IBO tussen Nederland en Staat A. Staat A is geen EU-lidstaat. Staat A komt niet in aanmerking voor de Side-by-Side Safe Harbour.⁷⁶

Deze casus leidt mogelijk tot strijd met twee bescher-mingsnormen onder de IBO. Allereerst is in dit geval mo-gelijk sprake van onteigening. Er is namelijk sprake van een substantiële benadeling die ertoe leidt dat de waarde van de investering afneemt, omdat deze meer belasting betaalt dan het resultaat over het jaar.⁷⁷ Het gaat verder om een belastingheffing die in de literatuur wel als extra-territoriaal beschouwd wordt, namelijk berekend over de winsten van een niet-ingezeten vennootschap. Of dat rechtmatig is, kan betwist worden, zowel op basis van het internationale gewoonterecht⁷⁸ als op basis van een moge-lijk bilateraal belastingverdrag tussen Staat A en Neder-land.⁷⁹ Waarschijnlijk speelt wel mee dat het Pijler 2-initi-atief door veel staten onderschreven is, wat een argument vormt dat Nederland te goeder trouw handelt. Het zou zelfs kunnen dat Staat A een ondertekenaar is van het Pij-ler 2-initiatief. Dat zou betekenen dat de staat de bijhef-fing door andere staten zou accepteren. Het is niet onaan-nemelijk dat dit meeweegt voor het antwoord op de vraag of sprake is van goede trouw ten aanzien van het handelen van Nederland.⁸⁰ Wellicht is daarbij dan ook nog relevant of Staat A zich aangesloten heeft voor- of nadat een be-paalde investering in Nederland is gedaan.⁸¹

Daarnaast zou onder een meestbegunstigingsclausule de heffing van onderbelastewinstbijheffing bestreden kunnen worden. Immers, landen die onder de Side-by-Side Safe

Harbour een vrijstelling genieten van onderbelastewinst-bijheffing kunnen zich in overigens vergelijkbare omstan-digheden begeven als A Ltd. in Staat A. De bijheffing wordt opgelegd omdat een andere investering van A Ltd., te weten C Ltd., onvoldoende onderworpen is op jurisdictiebasis. Het enige land dat voor nu de toepassing van de Side-by-Side Safe Harbour kan genieten is de VS, en die passen hun mi-nimumbelastingregels niet toe op jurisdictionele, maar op een wereldwijde basis.⁸² Het minimumbelastingstelsel van de VS kan er dus toe leiden dat hoogbelaste winsten met laagbelaste winsten verrekend worden en er zodoende geen (bij)heffing wordt opgelegd, ook al is het EBT ten aan-zien van een specifieke jurisdictie minder dan het mini-mumtarief. Dit levert een verschil in behandeling op tussen een Amerikaanse groep en de A-groep.⁸³ Door een beroep op de meestbegunstigingsclausule zou effectief afgedwon-gen kunnen worden dat Nederland ook afziet van onderbe-lastewinstbijheffing, of de schade die A Ltd. hierdoor lijdt vergoedt.⁸⁴ Dat leidt er dus toe dat Nederland wellicht niet volledig voldoet aan zijn verplichtingen onder Richtlijn 2022/2523. Ook in dit voorbeeld bestaat er een mogelijk-heid dat het 'compensatio lucri cum damno'-beginsel ver-hindert dat een schadevergoeding verschuldigd wordt. Enerzijds kan geredeneerd worden dat het *bestrijden* van de onderbelastewinstbijheffing door een beroep op de IBO niet leidt tot additionele onderbelastewinstbijheffing in de (eventueel aanwezige) andere landen waarin groepsentitei-ten gevestigd zijn waar deze bijheffing van toepassing is. In die visie is er geen compensabel voordeel. Anderzijds kan gesteld worden dat, ingeval er andere staten zijn die deze willen en kunnen effectueren, de loutere *invoering* van de onderbelastewinstbijheffing door Nederland een mitige-ring van deze buitenlandse onderbelastewinstbijheffing bewerkstelligt. Immers, de toedeling aan Nederland be-perkt de toedeling aan de andere landen. Daarbij weegt dan waarschijnlijk ook mee of de effectuering van onderbelas-tewinstbijheffing in die staten tegen beperkingen aanloopt, bijvoorbeeld onder een IBO, bilateraal belastingverdrag, (grond)wettelijke beperkingen, of bijvoorbeeld het bestaan van toepassingsverschillen tussen Nederland en de andere

76 De UPE Safe Harbour zou hier geen soelaas bieden, aangezien deze slechts de onderbelastewinstbijheffing uitschakelt ten aanzien van de winsten van groepsentiteiten in Staat A.

77 Zie verder: X. Li, t.a.p., p. 337-338; B. Kuźniacki, t.a.p., p. 168.

78 *Ibid.*, p. 168; L. van Heijningen, t.a.p.

79 J.R. Goudsmit & L.C. van Hulten, 'Pijler 2: enkele verdragsaspec-ten', *WFR* 2023/41.

80 Daar kan wel aan tegengeworpen worden dat veel staten die de Pijler 2-regels niet invoeren toch ondertekenaar zijn, primair om de technische vormgeving te sturen. Een staat die niet aan-gesloten is en niet ondertekent verliest in die zin het recht om de vormgeving van de regels bij te sturen, wat bijvoorbeeld na-delig kan zijn indien de regels niet op een logische wijze voor-zien in de behandeling van een fiscale aangelegenheid van die staat. In die zin is op een indirecte wijze sprake van dwang, wat maakt dat de ondertekening genuanceerd moet worden be-schouwd. Zie verder over de besluitvorming binnen het OESO/IF onder meer: C.A.T. Peters, 'The Legitimacy of the OECD's Work on Pillar Two: An Analysis of the Overconfidence in a 'De-vilish Logic'', *Intertax* vol. 51, Issue 8 & 9.

81 V.A. Ferreira & L. Cavelti, t.a.p., p. 348.

82 A.M. Blaakman & J.R. Goudsmit, 'Het Amerikaanse belastingsys-teem en Pijler 2 – een (on)gelukkig huwelijk?', *TFO* 192.3.

83 De willekeur die in de veiligheidsregulering zit wordt overigens nog onderstreept door het feit dat een groep niet daadwerkelijk onderworpen hoeft te zijn aan de minimumbelastingwetgeving om de vrijstelling te genieten. Simpelweg lijkt voldoende dat de groep als groepshoofd een vennootschap heeft die is opgericht in die jurisdictie. Ik zie niet in hoe een groep met een Ameri-kaans groepshoofd dat niet onderworpen is aan [de Amerikaanse?] minimumbelastingregels onvergelijkbaar zou zijn met een groep met een groepshoofd in een andere jurisdictie die de groep niet aan minimumbelastingregels onderwerpt.

84 In vergelijkbare zin: G. Czoboly & G. Erdős, t.a.p., p. 376-377.

staat waar de onderbelastewinstbijheffing wordt opgelegd.⁸⁵ Het is voorstelbaar dat ten tijde van een beroep op de IBO door A Ltd. nog niet vaststaat wat de waarschijnlijkheid is van deze beperkingen, wat maakt dat het lastig is om de compensatie te kwantificeren.

5. Conclusie

Pijler 2-bijheffingen kunnen in theorie bestreden worden onder IBO's. Of een IBO tot schadevergoeding noopt, is afhankelijk van de feiten en omstandigheden van het geval, zoals bijvoorbeeld de toezeggingen door de staten, de belastingheffing in kwestie, de afspraken in de IBO, en of de feitelijke bijheffing voorkomen (hebben) dat een bijheffing door een ander land wordt opgelegd. De beschreven materie lijkt, door het *Achmea*-arrest, met name relevant voor IBO's tussen Nederland en staten die geen onderdeel vormen van de EU. Wanneer het gaat om heffingen door de Nederlandse Staat, dan lijkt met name de onderbelastewinstbijheffing kwetsbaar omdat deze mogelijk tot onteigening kan leiden en omdat sprake kan zijn van strijd met het meestbegunstigingsbeginsel. Het 'compensatio lucri cum damno'-beginsel zou evenwel, afhankelijk van de feiten, een arbitragecommissie ertoe kunnen brengen om slechts een beperkte (of in het geheel geen) schadevergoeding op te leggen. Met name is dan van belang hoe zo'n commissie het beginsel uitlegt, en of het slechts rekening houdt met de voordelen van het a priori bestaan of opleggen van een bijheffingsmaatregel, of juist met de situatie zoals die bestaat als gevolg van een beroep op de IBO.

⁸⁵ Een afwijkende toepassing, bijvoorbeeld door een verschil in interpretatie van een bepaling, of de (non-)toepassing van een administratief richtsnoer in een jaar, zou kunnen betekenen dat Nederland en de andere staat tot een andere heffing zouden komen, ook al zouden zij een gelijke toedeling krijgen van onderbelastewinstbijheffing. Beide landen zullen namelijk hun eigen minimumbelastingregels gebruiken om de bijheffing te bepalen. De heffing in Nederland hoeft dus niet gelijk te staan aan de non-heffing in een andere staat.

Verslag veertiende Fiscale Conferentie Tax Talents

WFR 2026/105

Verslag van de veertiende Fiscale Conferentie Tax Talents, georganiseerd door de Belastingdienst en de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), gehouden op 29 en 30 januari in de Ernst Sillem Hoeve te Den Dolder.

1. Inleiding

Op 29 en 30 januari 2026 organiseerden het Platform Versterking Vaktechniek van de Belastingdienst en de NOB de veertiende editie van de Fiscale Conferentie Tax Talents.

Tien jonge medewerkers van de Belastingdienst en tien aspirant-leden van de NOB namen deel aan de conferentie. Zij gingen met elkaar (en met de inleiders) in gesprek over een viertal gekozen fiscale thema's die in het teken stonden van instrumentalisme in het belastingstelsel.

De vier thema's, die aan bod kwamen, waren: i. rechtszekerheid aan de hand van horizonbepalingen en rechtszekerheid in het kader van het parlementaire proces; ii. belangenbehartiging en vereenvoudiging van het belastingstelsel; iii. fiscale harmonisatie in het internationale speelveld; en iv. belastingmoraal en belastingen als politieke speelbal.

De deelnemers en inleiders participeerden op persoonlijke titel. De conferentie vond plaats onder de *Chatham House Rule*.³ Albert Bomer⁴ fungeerde als dagvoorzitter en heeft op beide dagen de conferentie geleid.

2. Rechtszekerheid

2.1 Inleiding

Op donderdagochtend start Bomer de conferentie. Het ochtendprogramma wordt ingeleid door Mart van Hulten⁵

en Sigrid Hemels.⁶ Zij spreken over rechtszekerheid, democratische legitimiteit en doeltreffendheid van wetgeving in een tijd waarin fiscale regelgeving steeds vaker wordt ingezet als beleidsinstrument om gedrag te sturen, maatschappelijke doelen te realiseren en economische ontwikkelingen te beïnvloeden. Deze ontwikkeling – aangeduid als fiscaal instrumentalisme – roept fundamentele vragen op over de legitimiteit, effectiviteit en rechtsstatelijke inbedding van belastingwetgeving. Hierbij dient de rechtszekerheid te worden gewaarborgd.

2.2 Horizonbepalingen: Tijdelijkheid als waarborg of bedreiging voor rechtszekerheid?

Van Hulten begint met het poneren van de volgende stelling:

“Bij elke instrumentele maatregel moet een horizonbepaling worden opgenomen, ondanks de (rechts)onzekerheid die dit met zich meebrengt.”

De stelling impliceert de vraag wat de verhouding is tussen instrumentele belastingmaatregelen, rechtszekerheid en het gebruik van horizonbepalingen (*sunset clauses*). Daarvoor staat Van Hulten stil bij de begrippen instrumentalisme,⁷ rechtszekerheid en horizonbepalingen.⁸

De deelnemers zijn het gedeeltelijk eens met de hoofdstelling. Zij betogen dat een horizonbepaling niet in elke instrumentele maatregel dient te worden opgenomen. Rechtszekerheid vereist namelijk voorspelbaarheid, duidelijkheid, consistentie en toegankelijkheid van regelgeving. Hierdoor kunnen burgers en bedrijven hun gedrag daarop afstemmen. Rechtszekerheid is echter geen absoluut beginsel, waardoor belastingplichtigen er niet op kunnen vertrouwen dat wetgeving ongewijzigd blijft. Er wordt aangegeven dat tijdelijke belastingen na een revaluatie wel of niet kunnen worden voortgezet. Daar dienen belastingplichtigen rekening mee te houden in hun businessmodel. Hier ontstaat volgens Van Hulten ook het spanningsveld tussen fiscaal instrumentalisme en rechtszekerheid.

Van Hulten benadrukt dat hij niet principieel tegen instrumentele belastingen is. Wel wijst hij op de complexe vragen die zij oproepen over de wenselijkheid van het nagestreefde

1 Bilge Küçükali is werkzaam bij de Belastingdienst/Grote ondernemingen Amsterdam.

2 Arthur Pötgens is werkzaam bij EY Belastingadviseurs B.V.

3 De Chatham House Rule luidt (sinds de verfijning in 2002): “Wanneer een vergadering, of een deel daarvan, wordt gehouden onder de Chatham House Rule zijn de deelnemers vrij om de ontvangen informatie te gebruiken, maar noch de identiteit noch de connectie van de spreker(s), noch die van een andere deelnemer, mag worden onthuld.” Voor een nadere toelichting van de Chatham House Rule kan de officiële webpagina geraadpleegd worden: www.chathamhouse.org/about-us/chatham-house-rule.

4 Prof. dr. A.H. Bomer is werkzaam als hoogleraar Tax & Technology aan de Vrije Universiteit Amsterdam en tevens verbonden aan de Tilburg University.

5 Dr. M.J. van Hulten LL.M. is universitair hoofddocent bij het Fiscaal Instituut van Tilburg University en tevens werkzaam bij Lubbers, Boer & Douma.

6 Prof. dr. S.J.C. Hemels is hoogleraar belastingrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, gasthoogleraar aan Lund University en Staatsraad in de Afdeling advisering van de Raad van State.

7 Meer specifiek wordt bedoeld op fiscaal instrumentalisme, waarbij belastingwetgeving wordt ingezet om gedrag te beïnvloeden. Bijvoorbeeld, bij CO₂-heffingen, stimulering van duurzame investeringen, innovatieboxregelingen en energiebelastingen. Belastingen worden zo een middel om maatschappelijke doelen te realiseren.

8 Een horizonbepaling is een wettelijke bepaling die regelt dat een maatregel na een vooraf bepaalde termijn vervalt, tenzij de wetgever actief besluit tot verlenging.

doel, de legitimiteit en effectiviteit van de maatregel, het risico op lobbyinvloed, of er voldoende maatschappelijk draagvlak is en of belastingheffing überhaupt het meest geschikte instrument is. Deze vragen onderstrepen de noodzaak van een integrale beoordeling en terughoudendheid.⁹

Tot slot worden nog enkele (sub)stellingen behandeld. De stelling dat doeltreffendheid belangrijker is dan voorspelbaarheid, roept bij de deelnemers de vraag op of wetgeving doeltreffend kan zijn zonder voorspelbaarheid. Voorspelbaarheid is immers vaak een voorwaarde voor gedragsbeïnvloeding. Uit een tweede stelling spruit de vraag voort of horizonbepalingen het vertrouwen in de overheid vergroten doordat zij periodieke toetsing afdwingen. Deelnemers geven aan dat het effect op vertrouwen onzeker blijft. Vanwege het feit dat frequente wetswijzigingen ook het tegendeel kunnen bewerkstelligen.

2.3 Het Parlementaire Proces: Tijd kost rechtszekerheid?

Hemels leidt de volgende sessie in over de invloed van tijdsdruk in het fiscale wetgevingsproces op de kwaliteit en rechtszekerheid van wetgeving. Daarbij staat Hemels stil bij de rol van de Afdeling advisering van de Raad van State in het totstandkomingsproces van fiscale wetgeving. De op de website van de Eerste Kamer gepubliceerde cijfers over doorlooptijden van fiscale wetgeving in vergelijking met andere wetgeving maken indruk bij de deelnemers.

Vervolgens geeft Hemels voorbeelden van (snelle) reparatiewetgeving, waarbij de spanning tussen budgettaire noodzaak en rechtszekerheid duidelijk wordt getoond. Snelle ingrepen kunnen budgettaire schade voorkomen, maar beperken de tijd voor zorgvuldige afweging en consultatie. Als oplossingsrichting wijst Hemels op spreiding van fiscale wetgeving over het jaar en wijst zij op het belang van consultatie- en uitvoeringstoetsen. Ondanks het aandringen op spreiding, worden in de praktijk eerder ingediende voorstellen vaak alsnog meegetrokken in het Belastingplantraject en ontstaat er tijdnood in het fiscale wetgevingsproces.

De algemene teneur is dat tijdsdruk een structureel kwaliteitsrisico vormt. Flexibiliteit is noodzakelijk, maar mag niet ten koste gaan van zorgvuldigheid en rechtszekerheid.

3. Belangenbehartiging en vereenvoudiging belastingstelsel

3.1 Inleiding

Tijdens de middagsessie wordt de rol van belangenbehartigers in het fiscale wetgevingsproces, gezien vanuit maat-

schappelijk en rechtsstatelijk perspectief, besproken door zowel Hemels als Arco Timmermans.¹⁰

Meerdere stellingen komen aan bod. Deze leiden tot de vraag of belangenbehartigers bijdragen aan vereenvoudiging van het belastingstelsel en kwaliteit van fiscale regelgeving of juist aan complexiteit en instrumentalisme. Met als gevolg dat het fiscale stelsel een instrumentalistische speelbal is geworden.

3.2 Belastingbelangen in maatschappelijk perspectief

In zijn inleiding plaatst Timmermans de discussie over vereenvoudiging van het belastingstelsel in een breder maatschappelijk perspectief. De centrale vraag luidt niet zozeer of belangenbehartigers invloed hebben, maar hoe die invloed moet worden begrepen. 'Niet wat je denkt, maar hoe je kijkt', zo luidt het motto. Aan de hand van vijf prikkelende stellingen – variërend van de gedachte dat het fiscale stelsel is verworden tot een instrumentalistische speelbal tot de vraag of belangenbehartigers hoofdveroorzakers zijn van fiscale complexiteit – wordt het debat geopend.

Een sprekend analytisch model is dat van belastinglobby als 'durfkapitaal'. Vanuit economisch perspectief kan lobbyen om fiscale voordelen worden gezien als 'venture capital': veel investeringen renderen niet, maar enkele 'outliers' leveren buitenproportionele opbrengsten op in een complex fiscaal systeem. Dat perspectief is echter cynisch en calculerend volgens Timmermans. Bovendien miskent het dat fiscale besluitvorming plaatsvindt binnen een politiek-maatschappelijke context waarin waarden worden verdeeld: rechtvaardigheid, uitvoerbaarheid, duurzaamheid en economische ontwikkeling. Hier introduceert Timmermans twee kernbegrippen: 'public affairs' en 'maatschappelijk perspectief'. Timmermans geeft aan dat belangenbehartiging meer is dan lobbyen in de wandelgangen. Belangenbehartiging heeft een strategische functie waarbij organisaties hun positie bepalen in relatie tot de overheid, politiek en samenleving. Publieke besluitvorming is immers de gezaghebbende toedeling van waarden. De vraag is dan steeds hoe een particulier of sectoraal belang 'geloofwaardig' wordt verbonden met het algemeen belang.

Die verbinding met het algemeen belang wordt mede bepaald door reputatie en maatschappelijke positionering ('window in' en 'window out') van de specifieke sector. Timmermans legt uit dat sectoren als tabak of farmacie ondervinden dat hun toegang tot beleidsmakers wordt gekleurd door publieke perceptie. Timmermans vult aan dat ook de uitvoering van Europese richtlijnen, zoals *due dili-*

⁹ Zie uitgebreider: M.J. van Hulten, *Aiming for Well-Being through Taxation: A Framework of Caution and Restraint for States*, Deventer: Kluwer 2019.

¹⁰ Prof. dr. A. Timmermans is universitair hoofddocent bij het Instituut Bestuurskunde van de Faculteit Governance and Global Affairs te Den Haag en is eigenaar van 'The LobbyProfessor Arco Timmermans Public Affairs'.

gence- en duurzaamheidsverplichtingen, een nieuw speelveld vormt voor nationale belangenbehartiging.

De hedendaagse lobby kenmerkt zich bovendien door ‘publiekisering’. Het aantal spelers en het volume van belangen zijn namelijk toegenomen (volume, variatie, volatilititeit). Dit leidt tot intensieve aandachtsconcurrentie volgens Timmermans: “Wie krijgt zijn onderwerp op de agenda – of juist eraf?” Daarbij bestaan verschillende routes waarvoor (strategisch) kan worden gekozen: de stille binnenroute via technische inbreng of de zichtbare buitenroute via de media. Timmermans benadrukt dat succesvolle belangenbehartiging in ieder geval een goede timing vergt, maar vooral ook oplossingsgerichtheid en respect voor het bredere publieke kader. Wie daarentegen uitsluitend problemen aandraagt, gelijk claimt of op het laatste moment probeert binnen te glippen, ondermijnt zijn geloofwaardigheid. In dat licht bezien is de stelling dat belangenbehartigers complexiteit veroorzaken te simplistisch. Belangenbehartigers opereren immers binnen een stelsel waarin politieke afwegingen, maatschappelijke druk en institutionele spelregels gezamenlijk de uitkomst bepalen.¹¹

3.3 De rol van belangenbehartigers bij fiscale wetgeving

In de laatste deelsessie belicht Hemels de rol van belangenbehartigers bij fiscale wetgeving. De centrale boodschap is genuanceerd: belangenbehartiging is onvermijdelijk en kan de kwaliteit van fiscale wetgeving verbeteren, maar kent ook schaduwkanten die vereenvoudiging bemoeilijken.

Aan de positieve zijde wijst Hemels op de inhoudelijke meerwaarde van externe inbreng. Burgers, bedrijven en belangenorganisaties signaleren namelijk onderbelichte aspecten, uitvoeringsproblemen en administratieve lasten. De werkzaamheden van de Commissie Wetsvoorstellen van de NOB illustreren dat technische commentaren niet per definitie ‘lobby’ zijn, maar ook kunnen bijdragen aan heldere en werkbare wetgeving. Belastingadviseurs hebben volgens Hemels geen belang bij nodeloze complexiteit; zij zijn gebaat bij duidelijke regels die niet uitnodigen tot constructies.

Externe inbreng komt bovendien terug in internetconsultaties. Onder voormalig staatssecretaris Van Rij is het aantal fiscale consultaties toegenomen en zijn voorstellen naar aanleiding daarvan aangepast. Hemels legt uit dat uitvoeringstoetsen van de Belastingdienst en consultatiereacties belangrijk zijn voor de Afdeling advisering van de Raad van State.

Hemels wijst erop dat belangenbehartigers deelbelangen vertegenwoordigen en daarmee niet noodzakelijkerwijs

het algemeen belang. Goed georganiseerde kleine groepen kunnen met een gerichte lobby aanzienlijke financiële voordelen realiseren, terwijl de kosten worden verdeeld over een grote, ongeorganiseerde groep belastingbetalers. De amendementenregen bij het Belastingplan 2024 – waaronder het zogenoemde ‘Bavaria-amendement’ inzake de Bedrijfsopvolgingsregeling (‘BOR’) – illustreert hoe in de politieke dynamiek van één nacht substantiële budgettaire keuzes kunnen worden gemaakt. Daarbij rijst de vraag in hoeverre financiële steun aan politieke partijen invloed vergroot. Hemels benadrukt daarbij het belang van onafhankelijke media.

Een pregnante illustratie van lobbydruk die leidt tot hogere belastingen, betreft de lobby tegen ‘taakstellingen’ van een kabinet die al zijn opgenomen in de begroting, bijvoorbeeld om constructies en fiscale regelingen te schrappen. Een krachtige tegenlobby die tóch leidt tot behoud van de fiscale regelingen, heeft tot gevolg dat er een budgettaire gat ontstaat. Een ongewenst gevolg hiervan is dat dit budgettaire gat meestal wordt gedicht via box 1, bijvoorbeeld door schijfgrenzen niet volledig te indexeren of de tarieven in de eerste en tweede schijf te verhogen, wat een relatief grotere impact heeft op lage- en middeninkomens. De Afdeling advisering van de Raad van State heeft zich hierover in adviezen bij Miljoenennota’s kritisch uitgelaten.

De conclusie van Hemels is helder: belangenbehartiging is een structureel gegeven dat vereenvoudiging van het belastingstelsel en kwaliteit van fiscale wetgeving kan bemoeilijken, maar niet per definitie ondermijnt. Van belang zijn transparantie, onafhankelijke media en het dienen van het algemeen belang. Het in het algemeen belang vereenvoudigen van fiscale wetgeving en het afschaffen van fiscale regelingen vergen echter politieke moed – zeker wanneer dat het belang van de eigen achterban raakt.

4. Fiscale harmonisatie in het internationale speelveld

Bomer start de tweede dag van de conferentie. In het ochtenddeel van de tweede dag van de conferentie staat fiscale harmonisatie in het internationale speelveld centraal. Hieromtrent worden vier stellingen behandeld door de deelnemers in de vorm van een debat.

4.1 Voortschrijdende harmonisatie van fiscale regelgeving

Jaap Bellingwout¹² omschrijft de harmonisatie van winstbelastingen. Daarmorent worden als voorbeelden gegeven de fiscale harmonisatie van de Europese Unie (‘EU’) en van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (‘OESO’), de moeder-dochterrichtlijn, de fu-

¹¹ Zie: Arco Timmermans e.a., ‘Public affairs in maatschappelijk perspectief’, Wolters Kluwer, 2019.

¹² Prof. mr. J.W. Bellingwout is werkzaam als hoogleraar belastingrecht aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en als advocaat en adviseur bij Ormitax Solutions B.V.

sierichtlijn en de interest- en royaltyrichtlijn, de EU Code of Conduct, BEPS-‘minimum standaarden’, EU ATAD 1 en 2, de EU zwarte lijst, het Multilateraal Instrument (‘MLI’) van de OESO, Pillar I en II en de latere Pillar 2-richtlijn van de EU. Daarenboven worden enkele pogingen tot fiscale harmonisatie geschetst.¹³

Naar aanleiding van het rapport van de Commissie Toekomst Winstbelastingen van de Koninklijke Vereniging voor Belastingwetenschap blijkt dat het Nederlandse winstbelastingstelsel niet meer aansluit op de huidige economie. Hieromtrent worden twee gebreken ondervonden. Ten eerste worden nog steeds fysieke aanknopingspunten voor de belastingheffing gehanteerd. BEPS Actie 1, Pillar I en de DST bieden onvoldoende perspectief voor de winstbelasting. Ten tweede is de per-entiteitbenadering in de winstbelasting nog steeds leidend. De individuele vennootschap als zelfstandige belastingplichtige sluit niet meer aan bij de economische realiteit van grote concerns. De huidige voorstellen bieden onvoldoende perspectief voor de winstbelasting.¹⁴

Deze twee gebreken kunnen worden verholpen door middel van het loslaten van de per-entiteitbenadering. Dat dwingt tot een grensoverschrijdend geconsolideerde grondslag en maakt een allocatieformule noodzakelijk voor de toewijzing aan landen en regio's. Bellingwout bepleit een wereldwijde en geconsolideerde harmonisatie van de winstbelastingen.

Bellingwout stelt een gefaseerde aanpak op Europees niveau voor aan de hand van een combinatie van Pillar 2 en het BEFIT-systeem in plaats van het nationaalrechtelijke vennootschapsbelastingstelsel. Deze geconsolideerde grondslag kan voortborduren op de gezamenlijke, wereldwijd geharmoniseerde grondslag die wordt geboden door Pillar 2. Aan de hand hiervan moet de stap worden gezet naar een grensoverschrijdend geconsolideerd resultaat dat is gebaseerd op BEFIT samen met een allocatieformule. Ten derde wordt overgegaan tot een EU-grensoverschrijdende consolidatie. De grondslag dan wel opbrengst wordt verdeeld over de lidstaten door middel van een formule. De vierde fase betreft een wereldwijde consolidatie.

Ten slotte draagt Bellingwout enkele vervolgvragen aan omtrent deze gefaseerde wereldwijde geconsolideerde grondslag die voortspruiten uit de vierde fase van wereld-

wijde consolidatie. Bovendien vergt dit systeem vergaande centralisatie op EU-niveau. En in hoeverre is dat haalbaar?

4.2 *Bedrijfsperspectief met aandacht voor regeldruk bij multinationals*

Jerianne Gomez¹⁵ omschrijft dat bij harmonisatie landen trachten hun regels af te stellen en verschillen weg te nemen teneinde de complexiteit van de regelgeving te verminderen alsmede administratieve verplichtingen te verlagen en dus meer rechtszekerheid te creëren. Zodoende leidt harmonisatie tot een hogere efficiëntie en kostenbesparing. Zij noemt als voorbeeld het Btw-systeem. Op basis van de Btw-Richtlijn heeft de EU het Btw-systeem geharmoniseerd. Desondanks bestaat de richtlijn uit veel ‘kanbepalingen’. Door implementatie en interpretatie kunnen verschillen ontstaan. Een ander voorbeeld betreft de omzetbelastingaangifte. Bij gebrek aan harmonisatie biedt digitalisering geen uitkomst. Elk land hanteert namelijk onder meer een ander softwaresysteem, eigen regels en specifieke rapportageverplichtingen voor e-invoicing. De fragmentatie gaat verder dan alleen digitale facturatie. Door het gebrek aan harmonisatie bestaan er in de EU verschillen voor de inrichting van lokale rapportage- en transactieplichtingen.

Naast de lokale verschillen, zijn er ook andere wereldwijde initiatieven en toenemende transparantie die leiden tot implementatieverschillen waartegen het bedrijfsleven in de praktijk aanloopt. Een voorbeeld is de toepassing van art. 15 en 16 van het OESO-modelverdrag 1992. Dit komt voornamelijk tot uiting in een poging tot het toe-eigenen van heffingsbevoegdheden in strijd met het belastingverdrag. Met dubbele belastingheffing tot gevolg. Hierdoor is op het niveau van een individuele werknemer voor het bedrijf arbitrage geen efficiënt hulpmiddel. De acceptatie van dubbele heffing resulteert in het enige reële alternatief. Een ander voorbeeld betreft de Country by Country Reporting (‘CbCR’)-templates en ‘solutions’. Hierbij ontstaat onduidelijke communicatie en interpretatie van wat een bedrijf wel en niet moet aangeven. Eenzelfde probleem spruit voort uit de rapportageverplichtingen van DAC6 en Pillar 2 en wellicht het diverse *Carbon Border Adjustment Mechanism* (‘CBAM’) dat wordt ingevoerd in diverse landen buiten de EU.

Gomez concludeert dat fiscale harmonisatie onvermijdelijk is in een geglobaliseerde economie. De complexiteit van harmonisatie is vervat in de interpretatie en uitvoerbaarheid van regelgeving alsmede in de toenemende compliance-verplichtingen.

¹³ Bijvoorbeeld, de EU digitale dienstenbelasting (‘DST’), ATAD 3, richtlijnvoorstel: ‘*Debt Equity Bias Reduction Allowance*’ (‘DEBRA’), richtlijnvoorstel: ‘*Business in Europe: Framework for Income Taxation*’ (‘BEFIT’) en een richtlijnvoorstel omtrent de codificatie van *OECD TP Guidelines*.

¹⁴ Zie: J.W. Bellingwout, M.M. van der Kaap, C.A.T. Peters & M. de Smet, ‘Toekomst Winstbelastingen? Rapport van de Commissie Toekomst Winstbelastingen’, *Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap* 266.

¹⁵ J. Gomez is werkzaam als Group Tax Leader bij Inter IKEA Group.

4.3 Politieke visie op het vestigingsklimaat en een reflectie op het instrumentalisme

Luc Stultiens¹⁶ kaart aan dat het vestigingsklimaat meer is dan een fiscaal vestigingsklimaat. Het omvat onder meer de vraag of de overheid betrouwbaar wordt geacht en de mate van de kwaliteit van de infrastructuur, het onderwijs en de zorg. Hij entameert dat de 'race to the bottom' komt door het gebrek aan harmonisatie binnen de EU. Het gevolg van het behoud van soevereiniteit en het tegenwerken van harmonisatie op EU-niveau is onnodige regeldruk. Een voorbeeld is de mislukking van de DST. De achterliggende redenen waarom veel complexe regelgeving ooit is ingevoerd, zoals werknemersbescherming, natuurbescherming en mensenrechten, verdwijnen op de achtergrond.

Stultiens geeft aan dat er bij fiscale regelingen kritisch moet worden afgewogen bij wie de rekening terecht komt. Dit betreft een politieke vraag alsmede een vraag naar wat in het publieke debat als rechtvaardig wordt beschouwd. Hieromtrent zijn meerdere perspectieven nodig in het publieke debat. Dit politieke vraagstuk heeft dus ook snijvlakken met de lobbypolitiek. Dat hoeft niet per definitie een negatieve impact te hebben. De vraag naar relevante input blijft. Hieronder vallen tevens minder gehoorde geluiden en tegengeluiden. Fiscalisten zouden hieromtrent een grotere rol moeten spelen. Stultiens stelt de vraag hoe wordt aangekeken tegen de rol van multinationals in de Nederlandse economie. De vervolgvraag is hoe graag Nederland deze bedrijven wil behouden. Zij dragen bij aan de schatkist en aan de werkgelegenheid maar wat is daarvan de prijs? Dit resulteert eveneens in de vraag wat het huidige politieke sentiment is en hoe zich dit vervolgens vertaalt tot daadwerkelijk fiscaal beleid. Desondanks moet de vergelijking worden gemaakt met andere landen om te bepalen of Nederland niet te veel of te weinig wil belasten.

Bovendien moet volgens Stultiens meer worden gekeken naar de uitvoerbaarheid van fiscale regelgeving in de politiek, zoals de problematiek omtrent de earningsstrippingsmaatregel bij woningcorporaties of de problematiek van box 3. In de Tweede Kamer is er te weinig aandacht voor alle fiscale vraagstukken in vergelijking met het aantal debatten over de uitgavenkant. Ook in de samenleving en het publieke debat zou er volgens Stultiens meer aandacht moeten komen voor fiscale vraagstukken.

5. Belastingmoreel en belastingen als politieke speelbal

In het middagdeel worden als onderwerp de belastingmoreel en de vraag in hoeverre de belastingen fungeren als politieke speelbal besproken.

5.1 Belasting als middel: Wie bepaalt het doel?

Reinier Kooiman¹⁷ entameert dat belastingen als middel en/of instrument worden gebruikt. Wat is hiervan het grootste effect op de samenleving? De deelnemers geven onder meer als antwoord dat de overheid hiermee doet aan herverdeling en nivellering, gedragsverandering en het behoud van de status quo.

Er dient te worden gekeken naar het gehele, samenhangende belastingstelsel. Bij de vraag of belastingheffing rechtvaardig is, betoogt Kooiman dat niet wordt gedacht aan een essentieel punt namelijk bestaand vermogen, zoals de spaarrekening. Het Nederlandse belastingstelsel belast bijna alle vormen van inkomsten en vermogen behoudens de spaarrekening.

Het belastingstelsel zorgt ervoor dat er minder geld van het inkomen kan worden besteed door heffingen op inkomen en dat consumptie duurder wordt door kostprijsverhogende belastingen, zoals de btw. Door middel van de formule: beginvermogen plus inkomen -/- consumptie wordt de ontwikkeling van vermogen beschreven. Uit deze formule blijkt dat het verschil in de spaarquote tussen lage en hoge inkomens relatief beperkt is. Daardoor neemt de ongelijkheid in bezit tussen beide groepen in beginsel af. De vermogensongelijkheid daalt in de richting van de lagere inkomensongelijkheid. Kooiman betoogt dat dit wordt veroorzaakt door de gereguleerde vorm van kapitalisme die Europese economieën kenmerkt.

Vervolgens beschrijft Kooiman het effect van de belastingheffing op de verhouding tussen arm en rijk. Dit effect zorgt ervoor dat na de belastingheffing de rijke groep relatief meer kan sparen dan de arme groep. Door de belastingheffing wordt de spaarverhouding ongelijker. Met als gevolg dat de vermogensongelijkheid weer toeneemt. Daarnaast wint het beginvermogen aan belang. Er wordt van een dynamisch systeem overgegaan op een meer statisch systeem. Hierin worden maatschappelijke kansen meer bepaald door bestaande vermogensposities. Wanneer er ten opzichte van vermogen neutraal belasting zou zijn geheven, zouden de armste belastingplichtigen veel eenvoudiger vermogen kunnen opbouwen. Kooiman stelt dat vanaf de middeleeuwen vermogen als de beste graadmeter van draagkracht werd gezien door juristen. Daarop werd het belastingstelsel ingericht. Door de opkomst van de economische wetenschap vanaf de achttiende eeuw raakte het belastingen van vermogen in verval. Hierdoor kennen moderne belastingssystemen een tegenovergesteld principe waarin alles moest worden belast, behalve het bestaande vermogen.

¹⁶ L.C.J. Stultiens is lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal waar hij deel uitmaakt van de fractie van Groenlinks-PvdA.

¹⁷ W.R. Kooiman is universitair docent aan de Universiteit Leiden en werkzaam als senior associate bij Stibbe N.V.

Kooiman poneert dat het voor de waardering van het belastingstelsel van belang is vanuit welk perspectief ernaar wordt gekeken, namelijk dat van het inkomen of het vermogen.¹⁸

5.2 *Het Nederlandse belastingstelsel buiten de schoolboeken: De effecten in het echte leven*

Bart Snels¹⁹ legt uit dat de Inspectie belastingen, toeslagen en douane vier jaar geleden in het leven is geroepen door de toeslagenaffaire. De overheid grijpt in op kwetsbare momenten en maakt de situatie financieel onwenselijker door terugvorderingen, de ambtshalve aanslag en belastingrente. Dit kan disproportioneel uitpakken en is inherent aan het belastingstelsel. Het maatschappelijk effect wat belastingen zouden moeten teweegbrengen, is van belang. De overheid zou een grotere maatschappelijke rol moeten toe-eigenen om mensen te helpen volgens Snels. Een voorbeeld is een keteneffect bij de sociale werkvoorziening waarbij mensen te laag waren ingeschaald en hun toeslagen kregen teruggevorderd. Deze disproportionaliteit is het gevolg van een veel te complex belastingstelsel. Zulke schrijnende voorbeelden nopen tot de vereenvoudiging van het belastingstelsel. Daarbij dient te worden gekeken hoe er door uitvoeringsinstanties wordt omgegaan met boetes en de ambtshalve aanslag en de manier van communicatie. Een grotere discretionaire bevoegdheid van ambtenaren zou hierbij een oplossing kunnen bieden. Keteneffecten zouden zoveel mogelijk moeten worden weggenomen.

Hierna werd afgesloten met een debat omtrent enkele stellingen met als overkoepelend thema: fiscale hervormingen voor de lange termijn. Ten slotte bedankte Bomer de inleiders en de deelnemers en sloot de conferentie af.

6. Conclusie

Fiscaal instrumentalisme vergroot de druk op rechtszekerheid. Horizonbepalingen kunnen een correctiemechanisme vormen, maar brengen onzekerheid mee. Tijdsdruk in het parlementaire proces kan daarnaast de kwaliteit van wetgeving ondermijnen. Belangenbehartiging kan zowel verrijkend als verstorend werken. Hoe effectiviteit, democratische legitimiteit en rechtszekerheid in evenwicht kunnen worden gebracht, blijft een lastig vraagstuk. Dat vergt zorgvuldige wetgeving, transparantie, periodieke evaluatie en de bereidheid om het algemeen belang boven het eigen belang te stellen.

Via een wereldwijde of Europese winstbelasting kan worden getracht harmonisatie verder te verwezenlijken. Indien deze harmonisatie heeft plaatsgevonden, kan deze alsnog leiden tot inefficiëntie en rechtsonzekerheid binnen het be-

lastingstelsel. Zodoende is harmonisatie een continu proces wat te allen tijde moet worden verbeterd en verder ontwikkeld. Hierbij moeten fiscalisten het voortouw nemen zowel in het publieke debat als in de politiek. Hieromtrent dient altijd kritisch naar het gehele belastingstelsel te worden gekeken. Het maatschappelijke effect van het belastingstelsel moet in ogenschouw worden genomen.

De conferentie maakte duidelijk hoe belangrijk samenwerking tussen belastingadviseurs en belastinginspecteurs is. In die samenwerking ontstaat ruimte voor kennisdeling, innovatie en wederzijds begrip.

De inhoudelijke bijdragen kwamen van gezaghebbende deskundigen die uit verscheidene perspectieven allerlei verhelderende inzichten verschaften. Zodoende kon een poging tot het 'gehele plaatje' worden geschetst. Met in het bijzonder een frisse blik van jonge fiscalisten, werden in de conferentie waardevolle inzichten voor een eventuele verbetering van het belastingstelsel geponeerd. Door middel van steekhoudende kritiek op huidige regelgeving en denkwijzen, kunnen nieuwe perspectieven ontluiken. Hierdoor kan de dienstbaarheid van de fiscaliteit aan de samenleving worden bevorderd.

¹⁸ Zie uitgebreider: W.R. Kooiman, *De sterkste schouders: Wat de geschiedenis ons leert over (on)eerlijke belastingen*, Amsterdam: Atlas Contact 2025, p. 251-299.

¹⁹ B.A.W. Snels is werkzaam als Inspecteur-generaal bij de Inspectie belastingen, toeslagen en douane.

Aanpassingen box 3 en youngtimerregeling

WFR 2026/106

De Tweede Kamer heeft de regering verzocht om alvast een tweetal aanpassingen in het nieuwe box 3-stelsel uit te werken én met vereenvoudigingsvoorstellen te komen voor fiscale regelingen met hoge administratieve lasten voor ondernemers. Ook wil de Kamer dat het kabinet voorstellen doet om ongewenste neveneffecten in de youngtimerregeling en de pseudo-eindheffing tegen te gaan. Met deze vijf aangenomen moties drukt de Kamer alvast een stempel op het nog door het kabinet uit te werken fiscale beleid. In de aanloop naar het Belastingplan 2027 worden de wensen vanuit de Kamer – en een groot aantal andere openstaande onderwerpen – verder uitgewerkt.

In het tweeminutendeбат Fiscaliteit, waarbij moties ingediend konden worden naar aanleiding van het commissiedebat afgelopen maand, stonden box 3 en fiscale onderwerpen gerelateerd aan de auto centraal. Daarnaast werden er vragen gesteld over een aantal onderwerpen. Stultiens (GL-PvdA) en Oosterhuis (D66) vroegen aandacht voor de berichtgeving dat de hypotheekrenteaftrek voor met name de hoogste inkomens verhoogd wordt. Daarbij benadrukten ze dat dit ongewenst is én een bewuste beleidskeuze vergt. Staatssecretaris Eerenberg (Financiën) gaf daarop aan dat hierover nog geen kabinetsbesluit is genomen. Het kabinet zal bij de afwegingen hierover ook nadrukkelijk alle vraagstukken rond de koopkracht meenemen.

Werkelijk rendement box 3

Ten aanzien van het toekomstige box 3-stelsel, de Wet werkelijk rendement box 3, is de grootste uitdaging de financiële dekking. Een meerderheid in de Tweede Kamer heeft grote moeite met het belasten van de papieren waardestijgingen van beleggingen. Het is niemand gelukt om dekking te vinden voor de miljarden euro's die het kost om dit aan te passen. In dit licht was een – verworpen – motie van Hoogeveen (JA21) en Grinwis (CU) erg interessant. Deze motie riep op om de raming van het budgettaire beslag voor het rechtsherstel in box 3 te herijken en de eventuele neerwaartse bijstelling als incidentele dekking te benutten.

Experts en de Bond voor Belastingbetalers wijzen er bijvoorbeeld al langer op dat de geraamde kosten voor het rechtsherstel in de praktijk een stuk lager kunnen liggen. Het is de vraag of deze middelen op een later moment, in lijn met de motie van Hoogeveen en Grinwis alsnog benut kunnen worden om het toekomstige box 3-stelsel te verbeteren. In de aangenomen moties wordt het kabinet verzocht om te onderzoeken of het heffingsvrije resultaat overdraagbaar maken – naar volgende jaren – de fiscale ongelijkheid mitigeert. Ook gaat de regering kijken in hoeverre een doorschuifregeling bij huwelijksvermogensrechtelijke overgangen in box 3 uitvoerbaar is.

Youngtimerregeling

Ten aanzien van de fiscale positie van auto's heeft de Tweede Kamer twee moties aangenomen. Een motie van Grinwis (CU) en Oosterhuis (D66) vraagt de regering voor de zomer “met opties te komen voor een geleidelijker transitiepad voor de youngtimerregeling en dit vervolgens in de relevante wetgeving te verwerken”. In dezelfde motie wordt de regering verzocht om een regeling voor tweedehands elektrische (lease)auto's – een “e-timerregeling” – uit te werken. Een motie van Van Dijk (CDA) en Van Eijk (VVD) verzoekt de regering om in overleg met de sector te werken aan oplossingen voor de ongewenste bijeffecten van de pseudo-eindheffing: een forse kostenstijging voor sectoren die van brandstofauto's afhankelijk zijn, zoals rij-scholen.

Ten slotte nam de Tweede Kamer ook een motie van Van Dijk (CDA) en Van Eijk (VVD) aan die de regering oproept “met prioriteit, vanuit het perspectief van ondernemers, fiscale regelingen met hoge administratieve lasten, waaronder in ieder geval de WKR en de Wbso te inventariseren” en samen met relevante belanghebbenden concrete vereenvoudigingsvoorstellen uit te werken. Dit maakt het mogelijk om het perspectief van de ondernemer nadrukkelijker mee te nemen bij de discussies over fiscale regelingen. Al deze verzoeken en aanpassingen moeten richting de zomer en het Belastingplan 2027 uitgewerkt worden.

¹ Djoek Altena is public affairs expert.

Combining retirement savings and real estate ownership in the Netherlands

WFR 2026/107

Naam en leeftijd

Jessica van den Heuvel-Warren, 36 jaar.

Universiteit

Tilburg University.

Plaats, datum en tijd van de promotie

Aula van Tilburg University, 1 april om 16:30 uur.

Titel van het proefschrift

Combining retirement savings and real estate ownership in the Netherlands

Promotor en promotiecommissie

Promotores: prof. mr. dr. B. Starink (Tilburg University); prof. dr. P.H.J. Essers (Tilburg University).

Copromotor: dr. E.W.M.T. Westerhout (Tilburg University).

Promotiecommissie: prof. dr. P.J. Boelhouwer (TU Delft); prof. dr. A.H.H. Bollen-Vandenboorn (Maastricht University); prof. dr. A.M. Lejour (Tilburg University); prof. dr. Y. Stevens (KU Leuven); prof. dr. B.J.M. Werker (Tilburg University).

Dr. J.L. van den Heuvel-Warren MSc¹

Reden van onderwerpskeuze

Nederlandse huishoudens behoren op papier tot de rijkste van Europa, maar zijn in de praktijk opvallend illiquide. Tijdens mijn onderzoek raakte ik gefascineerd door de institutionele mismatch die hieraan ten grondslag ligt. Enerzijds stimuleert het belastingstelsel via de hypotheekrenteaftrek in box 1 het aangaan van (hoge) hypotheekschulden. Anderzijds verplicht het pensioenstelsel tot het opbouwen van omvangrijke, maar illiquide vermogens.

Het resultaat is de zogenoemde 'lange huishoudbalans': veel bezittingen en schulden, maar beperkte financiële flexibiliteit. Deze rigiditeit maakt huishoudens kwetsbaar voor economische schokken. Dit riep de vraag op of de twee fiscaal en juridisch gescheiden domeinen – pensioen en eigen woning – beter op elkaar kunnen worden afgestemd.

Korte samenvatting van de inhoud en conclusies

In mijn proefschrift onderzoek ik of een juridisch en beleidsmatig kader kan worden ontworpen dat gedeeltelijke toegang tot pensioensparen voor woondoeleinden mogelijk maakt. Daarbij staat centraal dat de langetermijnzekerheid van het pensioenstelsel behouden blijft en de woningmarkt niet wordt verstoord.

Ter beantwoording van deze vraag hanteer ik een rechtsvergelijkende methode en ontwikkel ik een zesdelig beoordelingskader. Uit de analyse van Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland blijkt dat de meest kansrijke vormen van integratie niet liggen in parallelle of aanvullende spaarproducten, maar in voorwaardelijke liquiditeit binnen bestaande pensioenregelingen. Met name het Zwitserse stelsel biedt een gestructureerd model waarin toegang tot pensioenvermogen direct binnen het formele pensioenkader is ingebed.

¹ Jessica van den Heuvel-Warren MSc was promovenda aan het Fiscaal Instituut van Tilburg University.

Voortbouwend op deze inzichten ontwikkel ik een Nederlands model voor vervroegde opname. Dit model biedt onder voorwaarden toegang tot tweede- en derde-pijlerpensioenvermogen voor de aankoop of verbetering van een eigen woning. De toegang is omgeven met duidelijke juridische en fiscale randvoorwaarden, waaronder leeftijdsgrenzen, gemaximeerde opnames en een terugbetalingsverplichting bij verkoop van de woning (tenzij herinvestering plaatsvindt). Tegelijkertijd wordt het vrijwillig aanvullen van pensioenvermogen gestimuleerd.

Om verstoringen op de woningmarkt te voorkomen, worden vervroegde opnames functioneel gelijkgesteld aan hypotheekfinanciering. Hierdoor blijven loan-to-value- en loan-to-income-normen onverkort van toepassing. Het model sluit bovendien aan bij de overgang naar individuele pensioenvermogens onder de Wet toekomst pensioenen (Wtp). De belastingheffing blijft vormgegeven volgens het EET-regime en wordt pas geactiveerd wanneer middelen definitief niet langer worden aangewend voor woon- of pensioendoelinden.

Hoewel implementatie specifieke wetswijzigingen vereist – met name een gerichte uitzondering op art. 19b Wet op de loonbelasting 1964 om kwalificatie als onregelmatige afkoop te voorkomen – is het voorgestelde mechanisme institutioneel goed inpasbaar.

Dit proefschrift laat zien dat de oplossing niet alleen ligt in het flexibiliseren van het pensioenstelsel, maar juist in het combineren van de domeinen wonen en pensioen. Door te erkennen dat huishoudens tegelijkertijd pensioenspaarders en woningbezitters zijn, hoeven zij niet langer in gescheiden ‘institutionele silo’s’ te opereren. Integratie van pensioen- en woonbeleid – en daarmee het doorbreken van de rigide scheiding tussen opbouw- en uitkeringsfase – biedt een structurele oplossing voor de lange balansen. Een gereguleerd en fiscaal neutraal integratiemodel maakt gerichte liquiditeit mogelijk op het moment dat deze het meest nodig is en versterkt de financiële veerkracht, zonder afbreuk te doen aan de langetermijnzekerheid van het pensioen.

Favoriete stelling en motivatie

“Het behandelen van pensioensparen en eigenwoningbezit als strikt gescheiden financiële domeinen is een institutionele fictie die voorbijgaat aan de economische realiteit van het huishouden als één financiële eenheid.”

Voor huishoudens vormt de eigen portemonnee één geheel, terwijl de wetgever burgers in gescheiden kaders plaatst. Enerzijds wordt verplicht illiquide vermogen opgebouwd voor later, anderzijds wordt het aangaan van schulden voor de eigen woning fiscaal gestimuleerd. Deze ‘silo-benadering’ leidt tot lange balansen en vergroot de kwetsbaarheid voor economische schokken. Pas wanneer wordt erkend dat pensioen en wonen communicerende vaten zijn binnen dezelfde huishoudportemonnee, ontstaat ruimte voor echte levensloopflexibiliteit en financiële veerkracht.

Persoonlijke noot

Een proefschrift schrijven op het snijvlak van pensioenrecht, belastingrecht en economie vroeg om het slaan van academische bruggen. Ik ben het Fiscaal Instituut Tilburg (FIT) en Netspar dankbaar voor de multidisciplinaire en stimulerende omgeving waarin dit onderzoek tot stand kon komen.

Dat theorie en praktijk over levensloopflexibiliteit samenkomen, bleek ook thuis. Het combineren van onderzoek met de komst en opvoeding van onze twee jonge kinderen was een proeve van veerkracht op zich. Aan iedereen die mij op deze reis heeft gesteund: enorm bedankt.

Tijdschriftartikelen

WFR 2026/108

Groene huurovereenkomst en btw

Mr. dr. M.D.J. van der Wulp,

BtwBrief, april 2026, nr. 4 (*BtwBrief* 2026/23).

Nederland en 194 andere landen hebben afgesproken in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken. Miljoenen gebouwen moeten dan CO₂-neutraal zijn. De auteur doet in dat kader een verkennend onderzoek naar de groene huurovereenkomst, met de onderzoeksvraag: wat zijn op grond van het geldende recht de btw-consequenties van de verhuur van commercieel vastgoed (kantoor- en bedrijfsgebouwen) op grond van een groene huurovereenkomst?

Auto uit de bv tegen een lage waarde: misbruik van recht?

Prof. mr. dr. J.B.O. Bijl,

BtwBrief, april 2026, nr. 4 (*BtwBrief* 2026/24).

A-G Ettema heeft recent geconcludeerd in zaken waarin een directeur-grotaandeelhouder bedrijfsauto van zijn BV kocht voor een prijs ver onder de kostprijs, waarbij het verschil tussen de boekwaarde en de betaalde prijs door partijen voor de directe belastingen als 'verkapte dividend' werd aangemerkt én aangegeven. Resultaat is dat de dga relatief weinig (niet-aftrekbare) btw betaalde over de aankoop van de auto.

Toelichting Tabel I opnieuw geactualiseerd: de grote Ctrl+Z-episode

Mr. drs. J. Gruson MA,

BtwBrief, april 2026, nr. 4 (*BtwBrief* 2026/25).

De auteur gaat in op de belangrijkste wijzigingen die per 1 januari 2026 zijn ingegaan en de verwerking van de kennisgroepstandpunten. Ook behandelt hij de meest recente ontwikkelingen rond de toepassing van het verlaagde btw-tarief nu er een nieuw kabinet is aangetreden.

Behind a Swiss Blockchain Foundation Is a "Business Operator"

Daniele Frescurato & Rita Sommariva,

International VAT Monitor, 2026, nr. 1.

The authors examine the Swiss Federal Tax Authorities' recent position that blockchain foundations, despite their non-profit legal status, qualify as business operators for VAT purposes due to their entrepreneurial activities. The authors analyse the implications of this interpretation under Swiss VAT law and argue that similar conclusions are likely to be applicable within the EU VAT framework as well, thereby further corroborating their view that the activities of Swiss blockchain foundations are entrepreneurial in nature.

Quadrangular Transactions: A Defined Regime at Last

Gorka Echevarría Zubeldia,

International VAT Monitor, 2026, nr. 1.

The author explains that the CJEU has ruled that the VAT triangulation simplification can also apply to supply chains involving four parties, provided the substantive conditions are met. The judgment in MS Ključarović emphasizes that the key criterion is the transfer of the power of disposal over goods, even if physical delivery occurs to the final customer rather than the reseller, while reinforcing anti-fraud safeguards.

Ambtelijk onderzoek naar verschillen tussen de commerciële en fiscale winst

Mr. dr. C. Bruijsten,

MBB, 27 maart 2026, nr. 5 (*MBB* 2026/10).

In een ambtelijk onderzoek naar de verhouding tussen de commerciële winst en de fiscale winst van in Nederland actieve ondernemingen is ook gekeken in hoeverre de verschillen groter of kleiner zijn voor internationaal en nationaal opererende ondernemingen. Vooral interessant zijn de aanbevelingen om de fiscale afschrijvingen te evalueren en nader onderzoek te doen naar de beginselen die ten grondslag liggen aan de fiscale winstberekening. Ook komt de – al vaker gestelde – vraag voorbij of de fiscale winst niet meer moet aansluiten bij de commerciële winst.

De Nederlandse 'handling fee': een vergoeding van kosten voor... Ja, voor wat eigenlijk?

Mr. G.J. van Slooten,

MBB, 27 maart 2026, nr. 5 (*MBB* 2026/11).

Tweede deel van deze bijdrage. In het eerste deel kwam de auteur tot de slotsom dat de nationale handling fee niet op art. 52 lid 2 onderdeel d DWU kan worden gebaseerd. In dit deel gaat hij op zoek naar het antwoord op de vraag of en, zo ja, onder welke voorwaarden het unierecht toch ruimte laat voor het in rekening brengen van kosten zoals de nationale handling fee dat beoogt te doen.

Pseudo-eindheffing op fossiele personenauto's: een oplossing voor de lange termijn?

Mr. A.F.M. Jeurissen,

MBB, 27 maart 2026, nr. 5 (*MBB* 2026/12).

De pseudo-eindheffing op 'fossiele' personenauto's toont hoe fiscaal instrumentalisme kan botsen met fundamentele rechtsbeginselen. Hoewel de maatregel bedoeld is om het zakelijke wagenpark te verduurzamen, is de feitelijke effectiviteit onzeker en bestaat het risico dat rechterlijke instanties het oordeel van de landsadvocaat over het gelijkheidsbeginsel niet zullen volgen. Daarnaast liggen ontwijkmogelijkheden voor de hand, waardoor de beoogde emissiereductie wordt ondermijnd.

Orwell in box 3

Mr. dr. N.P. Schipper,

NTFR, 24 maart 2026, nr. 13 (NTFR 2026/503).

Met de komst van het nieuwe kabinet en de huidige focus op de toekomst van onze vermogensrendementsheffing is een ander thema plots weer even buiten beeld: de expats. De nieuwe regering heeft aangegeven de expatregeling niet verder te gaan aanpassen. Dat is een trendbreuk, want sinds 2022 volgden diverse wijzigingen elkaar in hoog tempo op. Terwijl voorzienbaarheid het streven was, werd veranderlijkheid de norm.

Boeken

WFR 2026/109

De kern van de zaak

Samengesteld en ingeleid door L.J.A. Pieterse

Verzameling van klassieke, blijvend relevante teksten van prof. mr. H.J. Hofstra (1904-1999), bekend om zijn scherpe analyses, diepgaande inzichten en uitzonderlijk grote oeuvre. De opgenomen bijdragen belichten de fundamente van het belastingrecht en laten zien hoe Hofstra's gedachtegoed nog steeds richtinggevend is voor de fiscale wetenschap. Het boek is zowel een eerbetoon aan Hofstra's visie als een waardevolle leidraad voor iedereen die de basisprincipes van het belastingrecht beter wil begrijpen.

Verschijnt bij Wolters Kluwer ter gelegenheid van de uitreiking van de Hofstrapenning 2026 aan Sijbren Cnossen (zie de rubriek Agenda). 156 blz. Prijs € 35.

ISBN 978 90 13 18508 9

The EU Passive Income Tax Directives

Onder redactie van Niels Bammens en Filip Debelva

In this Commentary, expert authors present in-depth analysis of the different provisions of the Parent-Subsidiary Directive and the Interest and Royalty Directive. They explore how these directives strengthen the freedom of establishment and the free movement of capital by removing double taxation on dividends, interest, and royalties paid between associated companies, facilitating European integration. Chapters consider the historical evolution of the directives, their interpretation by the Court of Justice, and their practical importance, with specific attention paid to recent developments regarding tax abuse.

Verschenen bij John Wiley & Sons (Engelstalig). 762 blz. Prijs € 287,33.

ISBN 978 10 35 33428 5

Compendium Ongehuwd samenleven

Onder redactie van mr. A.R. Autar, mr. M. Huijzer en prof. mr. W.M. Schrama

Na een brede inleiding op het thema, behandelt het compendium de psychologische dynamiek van affectieve relaties, gevolgd door een nieuw hoofdstuk over procesrech-

telijke geschillen tussen ongehuwden. Aandacht gaat verder uit naar de positie van kinderen, de vermogensrechtelijke gevolgen en de betekenis van (het ontbreken van) een samenlevingscontract. De hoofdstukken over erfrecht en het internationaal privaatrecht geven inzicht in situaties die steeds vaker voorkomen. Ook publiekrechtelijke kwesties zoals inkomstenbelasting, successie- en schenkbelasting en socialezekerheidsrecht komen grondig aan bod, net als pensioenrechten.

Verschenen bij Lefebvre Sdu. Derde druk. 2752 blz. Prijs € 94,60.

ISBN 978 90 12 40646 8

Belastingrecht in Hoofdlijnen

Onder redactie van prof. dr. I.J.J. Burgers

De auteurs geven uitleg over de recente regelgeving en de belangrijkste jurisprudentie en diverse voorbeelden. Veel aandacht gaat uit naar de inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting, loonheffingen en omzetbelasting. Daarnaast worden de schenk- en erfbelasting, het formele belastingrecht, het Europees belastingrecht en het internationaal belastingrecht op hoofdlijnen besproken.

Verschenen bij Wolters Kluwer als deel 38 in de Fed fiscale studiereserie. Vijftiende druk. 400 blz. Prijs € 69,25.

ISBN 978 90 13 18414 3

Agenda

WFR 2026/110

Hofstrapenning 2026 voor Sijbren Cnossen

Op vrijdagmiddag 29 mei 2026 zal de Hofstrapenning 2026 worden uitgereikt in het Carlton Ambassador Hotel, Sophialaan 2 in Den Haag. Aanvangstijd 15 uur (ontvangst 14.30 uur).

De winnaar is al bekend: de jury koos unaniem voor de toekenning van de penning aan prof. dr. S. Cnossen.

Sijbren Cnossen (1936) – ooit bij Hofstra gepromoveerd – is emeritus hoogleraar belastingrecht aan de Erasmus School of Economics in Rotterdam en emeritus hoogleraar economie aan de Universiteit Maastricht. Als adviseur van het IMF, de Wereldbank, South African Treasury, de OESO, de EU-commissie, USAID en HIID heeft hij meer dan 30 landen geadviseerd over het ontwerp en de hervorming van hun belastingstelsels.

De jury van de Hofstrapenning wordt gevormd door prof. mr. M.E. van Hilten, mr. dr. F.G.F. Peters, prof. mr. C. van Raad (voorzitter), prof. dr. L.G.M. Stevens en prof. dr. S. van Weeghel.

Ter gelegenheid van deze feestelijke gebeurtenis organiseert Wolters Kluwer een symposium, kosteloos toegankelijk voor wie werkzaam is in de fiscaliteit. Dagvoorzitter is juryvoorzitter Kees van Raad.

De prof. mr. H.J. Hofstra-penning is in 1984 ingesteld door uitgeverij Kluwer (nu Wolters Kluwer) ter ere van Henk Hofstra (1904-1999), voormalig hoogleraar fiscaal recht en Minister van Financiën. In dat jaar werd de prijs toegekend aan Leo Stevens, nu emeritus hoogleraar fiscale economie en jurylid. De penning wordt elke twee tot vier jaar toegekend aan 'degene die in enig geschrift blijk heeft gegeven van het vermogen fiscale vraagstukken door een scherpzinnige analyse en heldere betoogtrant toegankelijk te maken en op te lossen in een evenwichtige synthese van theoretische grondslagen en praktische toepasbaarheid'.

U kunt zich aanmelden voor het bijwonen van deze middag via de website <https://www.wolterskluwer.com/nl-nl/events/hofstrapenning>. Ook vindt u daar nadere informatie en een lijst van eerdere winnaars van de Hofstrapenning.

Ter gelegenheid van de uitreiking is een boek verschenen met een selectie van belangrijke publicaties van Hofstra. Zie daarvoor de boekenrubriek in dit Weekblad.

Jongerenbijeenkomst Vereniging voor Belastingwetenschap

De Vereniging voor Belastingwetenschap organiseert een jongerenbijeenkomst op donderdag 23 april 2026 in hotel Leonardo (voorheen Babylon), Bezuidenhoutseweg 53 in Den Haag, aanvang 16.00 uur (ontvangst vanaf 15.30 uur).

Het thema van de bijeenkomst is: Het inzetten van belastingheffing voor gedragsveranderingen. Sprekers zijn Job Harms (Gedragsexpert Fiscaal Beleid bij het Ministerie van Financiën), Steffie Vereijken-van den Bosch (Assistant professor bij de vakgroep Privaatrecht, Ondernemingsrecht en Arbeidsrecht – Tilburg University) en Mart van Hulten (Assistant professor bij het Fiscaal Instituut – Tilburg University en counsel bij Lubbers, Boer & Douma).

Deze bijeenkomst is speciaal voor leden t/m 35 jaar.

U kunt zich aanmelden via e-mail: vereniging@belastingwetenschap.nl of vanderhoeven@ese.eur.nl.

Afgestudeerden

WFR 2026/111

Erasmus Universiteit Rotterdam
Fiscale economie: C.K. Mortelmans.

Colofon

Redactiecommissie

Prof. dr. P.H.J. Essers, voorzitter; mr. dr. T.A. Cramwinckel, mr. J.A.G. van Es, prof. dr. S.J.C. Hemels, mr. F.R. Herreveld, dr. L.C. van Hulten, prof. dr. G.J. van Norden, mr. B.J.W. van Raaij, prof. dr. mr. D.S. Smit, prof. dr. S.A. Stevens, en mr. W.J.M. Vennix RB.

Vaste medewerkers

Prof. mr. dr. P.G.H. Albert, prof. dr. T.M. Berkhout, prof. mr. dr. A.C.P. Bobeldijk, prof. dr. J.P. Boer, prof. mr. G.J.M.E. de Bont, prof. dr. R.P.C.W.M. Brandsma, mr. dr. C. Bruijsten, prof. dr. I.J.J. Burgers, mr. dr. B.F.M. Coebergh, prof. dr. S.B. Cornielje, dr. F.J. Elswier, mr. dr. G.K. Fibbe, mr. J.R. Goudsmit, prof. mr. dr. J.L.M. Gribnau, mr. I.M. de Groot, prof. dr. mr. E.J.W. Heithuis, prof. dr. H.T.P.M. van den Hurk, prof. dr. P. Kavelaars, prof. dr. H.W.M. van Kesteren, prof. dr. Q.W.J.C.H. Kok, dr. R.J. Koopman, mr. dr. J.J.A.M. Korving, dr. A.T.H. van der Linden, prof. dr. A.O. Lubbers, prof. mr. dr. R.H.C. Luja, drs. V.L. Meijerman, prof. mr. dr. M.M.W.D. Merckx, prof. mr. G.T.K. Meussen, prof. dr. mr. R.E.C.M. Niessen, drs. C. Overduin, mr. L.J.A. Pieterse, prof. mr. F.P.G. Pötgens, prof. dr. A.J.A. Stevens, prof. dr. L.G.M. Stevens, mr. dr. M. Tydeman-Yousef, prof. mr. I.J.F.A. van Vijfeijken en prof. dr. H. Vording.

Redactiesecretariaat

Mr. B.J.W. van Raaij.

Redactieadres

Weekblad fiscaal recht, Postbus 23, 7400 GA Deventer
E-mail: wfr@wolterskluwer.com

Uitgever

Stephanie Keij, Stephanie.Keij@wolterskluwer.com

Citeerwijze

WFR jaar/publicatienummer, paragraafnummer;
Bijvoorbeeld: WFR 2026/2, par. 3.4

Verschijning

Wekelijks (m.u.v. de zomerperiode).

Aanvullende informatie

- Instructies voor het aanleveren van artikelen zijn te vinden op wolterskluwer.com/nl-nl/solutions/nederland/auteurs/voor-auteurs
- Auteurs die hun bijdragen voor het WFR als wetenschappelijk artikel aangemerkt willen zien, kunnen de redactie verzoeken om hun artikel te laten onderwerpen aan peer review volgens het WFR-model. Voor verdere informatie zie wolterskluwer.com/nl-nl/solutions/nederland/auteurs/voor-auteurs. De procedurele informatie en het beoordelingsformulier met toelichting zijn daar te downloaden.
- Inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de redactiesecretaris via wfr@wolterskluwer.com
- Een auteur vermeldt in een voetnoot al zijn of haar relevante functies.

- Auteurs die een 'access' artikel willen publiceren, kunnen de redactie daarom verzoeken. Columns, verslagen en boekbesprekingen komen niet voor 'open access' publicatie in aanmerking.

Abonnementen

Raadpleeg voor de abonnementsmogelijkheden en de bijbehorende prijzen: shop.wolterskluwer.nl.

Klantenservice

Onze klantenservice kunt u bereiken via:
wolterskluwer.com/nl-nl/solutions/nederland/klantenservice.

Advertentiedeelname

Cross

<https://cross.nl/merken/weekblad-fiscaal-recht/>
Tel: 010 - 7421 020

Disclaimer

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en Wolters Kluwer geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor gevolgen hiervan.

Algemene voorwaarden en privacy statement

Op alle aanbiedingen en overeenkomsten van Wolters Kluwer Nederland B.V. zijn van toepassing de Algemene Voorwaarden van Wolters Kluwer Nederland B.V. U kunt deze raadplegen via: wolterskluwer.nl/algemene-voorwaarden. Indien Wolters Kluwer Nederland B.V. persoonsgegevens verkrijgt is daarop het privacybeleid van Wolters Kluwer Nederland B.V. van toepassing. Dit is raadpleegbaar via: wolterskluwer.com/nl-nl/privacy-cookies.

Standaardpublicatievoorwaarden

Op iedere inzending van een bijdrage of informatie zijn van toepassing de Standaardpublicatievoorwaarden van Wolters Kluwer Nederland BV, gedeponeerd ter griffie van de Rechtbank Amsterdam onder nr. 121/2004. De Standaardpublicatievoorwaarden kunt u raadplegen via: wolterskluwer.com/nl-nl/solutions/nederland/algemene-voorwaarden.

ISSN 0043-1796

Auteursrecht

© 2026, Wolters Kluwer Nederland BV e/o de betreffende auteur(s). Alle rechten in deze uitgave zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wolters Kluwer. Niets uit deze uitgave mag worden gebruikt of opgeslagen in een applicatie die gebruikmaakt van artificial intelligence (AI) of daarmee vergelijkbare toepassing, waaronder begrepen het gebruik ten behoeve van het trainen van een AI-toepassing. Gebruik van (delen van) de inhoud van deze uitgave voor tekst- en datamining is niet toegestaan. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h t/m 16m Auteurswet jo. Besluit van 27 november 2002, *Stb.* 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3051, 2130 KB).

TaxLive e-zine: elke werkdag als eerste op de hoogte van het fiscale nieuws

TaxLive e-zine bevat het volgende:

- Signaleringen van nieuwe fiscale jurisprudentie en wetgeving
- Prikkelende columns
- Signaleringen uit fiscale literatuur
- Aangiftenieuws
- HR-arresten
- Actualiseringen van dossiers
- Agenda van promoties en andere universiteitsbijeenkomsten

Scan de QR-code en
meld je gratis aan